

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Dana Nad'ová

Učiteľ v evanjelickej škole

2014

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Učiteľ v evanjelickej škole

Dana NAĎOVÁ

Bratislava 2014

Názov: **Učiteľ v evanjelickej škole**
Autor: **Mgr. Dana Naďová**
Recenzenti: **ThDr. Jana Bosáková**
Mgr. Erika Valková-Krišťáková, PhD.

Vydavateľ: **Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave**
Jazyková úprava: **Mgr. Daniela Bordášová**
Grafická úprava: **Ing. Monika Chovancová**
Vydanie: **1.**
Rok vydania: **2014**
Počet strán: **70**
ISBN **978-80-565-0190-0**

OBSAH

Úvod	4
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	5
1.1 Štátny vzdelávací program	5
1.2 Školský vzdelávací program	12
1.3 Postavenie evanjelických škôl	15
1.3.1 História evanjelického školstva	16
1.3.2 Zriadenie evanjelických škôl	18
1.3.3 Duchovný správca školy	20
1.3.4 Školský dekan	21
1.3.5 Evanjelické školy	21
2 EVANJELICKÁ DOGMATIKA	23
2.1 Biblia – prameň viery a pravidlo života	23
2.1.1 Delenie kníh Biblie	25
2.2 Augsburgské vyznanie	32
2.2.1 Štruktúra Augsburgského vyznania	34
2.3 Vzťah vedy a viery	39
3 EVANJELICKÁ CIRKEV A. V. NA SLOVENSKU (ECAV)	45
3.1 Počiatky cirkvi	45
3.2 Predreformátori v cirkvi	47
3.3 Martin Luther a reformácia	47
3.4 Vznik Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku od čias reformácie	49
3.5 ECAV po 2. svetovej vojne	53
3.6 Súčasnosť ECAV	54
3.7 Evanjelická diakonia	57
3.8 Média v ECAV	58
3.9 Kresťan v modernej a postmodernej dobe	59
Záver	64
Zoznam bibliografických odkazov	65
Prílohy	67

Úvod

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku ako riadne registrovaná cirkev môže zriaďovať a riadiť vlastné školy a školské zariadenia akéhokoľvek typu a druhu v súlade s podmienkami ustanovenými právnym poriadkom SR podľa Dohody medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami o náboženskej výchove a vzdelávaní (č. 395/2004 Z. z.).

Podobne ako na štátnych školách, aj na cirkevných (evanjelických) školách sa vyučovanie uskutočňuje podľa platných učebných plánov, učebných osnov a ďalších dokumentov. Obsah vyučovania všeobecno-vzdelávacích predmetov na cirkevných školách zodpovedá vyučovaniu týchto predmetov na štátnych školách príslušného stupňa, druhu a typu.

Zriaďovateľ (Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku) a riaditeľ školy pri výbere pedagogických zamestnancov prihliada na odbornosť a profesionalitu učiteľa, nie iba na jeho príslušnosť k cirkvi. Škola, ktorej zriaďovateľom je cirkev, sa snaží o preferovanie kresťanských hodnôt na základe učenia cirkvi. Snaží sa o formovanie žiakov i pedagógov v ich duchovnej orientácii nielen na vyučovaní, ale aj v rámci mimoškolských aktivít.

Pedagogický zamestnanec nemusí byť príslušníkom cirkvi, ale mal by poznať učenie a poslanie cirkvi, mal by ovládať históriu vzniku cirkvi a mal by sa orientovať v jej základných pojmoch. Keďže učí na pôde školy, ktorej zriaďovateľom je cirkev, musí dodržiavať pravidlá školy, kde sú začlenené aj prvky, ktoré v štátnych školách nie sú, napríklad modlitba pred začiatkom a koncom vyučovania, ranné stíšenia, čítanie z Biblie a duchovné zamyslenia na každý deň, školské služby Božie a podobne. Z tohto dôvodu je pre každého učiteľa v cirkevnej škole dôležité poznať učenie cirkvi, základnú náboženskú terminológiu a pravidlá, ktorými sa kresťania riadia a ktoré vychádzajú z Biblie.

Učebný zdroj ponúka stručné zhrnutie nielen teoretických východísk, z ktorých vychádzajú štátne a cirkevné školy, ale aj evanjelickú dogmatiku (učenie), jej základné články a dokumenty. Dôležité je aj oboznámenie sa s históriou vzniku cirkvi a jej ďalším putovaním až do súčasnosti, oboznámenie sa s osobnosťami, ktoré znamenali mnoho nielen na poli cirkvi, ale celého spoločenského či politického života na Slovensku.

1| TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Pre každú školu sú záväzné požiadavky štátneho vzdelávacieho programu. Na jeho základe si pedagogickí pracovníci s vedením školy vypracujú školský vzdelávací program. Platí to nielen pre štátne školy, ale aj pre cirkevné a súkromné školy.

1.1| Štátny vzdelávací program

Štátny vzdelávací program (ŠVP) je podľa nového školského zákona najvyšším cieľovo-programovým projektom vzdelávania, ktorý zahŕňa rámcový model absolventa, rámcový učebný plán školského stupňa a jeho rámcové osnovy.

ŠVP sú východiskom pre vytvorenie školských vzdelávacích programov, v ktorých sa zohľadňujú špecifické podmienky a potreby škôl. ŠVP boli schválené Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a sú záväzným dokumentom pre všetky typy a druhy škôl.

Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania (ISCED) sa delí na stupne:

- ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie nultého stupňa (materské školy);
- ISCED 1 – primárne vzdelávanie – I. stupeň základných škôl (1. – 4. ročník);
- ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie – II. stupeň základných škôl (5. – 9. ročník);
- ISCED 3 – vyššie sekundárne vzdelávanie
 - ISCED 3A – gymnáziá,
 - ISCED 3B,C – stredné odborné vzdelávanie s maturitou,
 - ISCED 3C – stredné odborné vzdelávanie,
- ISCED 4 – pomaturitné vzdelávanie;
- ISCED 5, 6 – vysokoškolské vzdelávanie.

Štátny vzdelávací program školského stupňa:

- je zostavený na základe participatívneho demokratického princípu ako model dvojúrovňového cieľového programu vzdelávania (kurikula) a jeho súčasťou je aj voliteľná časť vzdelávacieho programu individuálnej školy, ktorá zohľadňuje potreby a záujmy miestneho spoločenstva a regiónu;
- je zameraný na štandardné cieľové požiadavky na vedomosti, spôsobilosti a hodnotové postoje, ktoré sú rozvíjané prostredníctvom obsahu vzdelania vymedzeného ako jadrové učivo;
- je rámcovaný povinným obsahom vzdelania, ktorým sa majú rozvinúť kľúčové kompetencie (spôsobilosti) požadované pre určitý stupeň a druh vzdelávania garantovaného štátom;
- je vypracovaný podľa princípu následnosti a kontinuity školských stupňov (predprimárny, primárny, nižší sekundárny, vyšší sekundárny...), ktorých programy na seba nadväzujú a korelujú;
- podporuje komplexný medzipredmetový a nadpredmetový prístup k projektovaniu obsahu vzdelania podľa obsahových vzdelávacích oblastí a im zodpovedajúcich učebných predmetov;
- zavádza aj prierezové témy, ktoré reflektujú otázky súčasného človeka, krajiny Európskej únie a sveta. Prelínajú sa ako povinná súčasť vzdelávania v jednotlivých predmetoch a môžu sa uplatňovať prostredníctvom rôznych organizačných foriem a metód výučby (riešením problémov a projektov, prípadovou štúdiou, kooperáciou, zážitkovým učením sa a pod.);
- umožňuje modifikáciu obsahu na vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami;
- podmieňuje svoje uskutočnenie zabezpečením motivujúceho učebného prostredia a podporujúcej socio-emočnej klímy triedy a školy, odporúča sa zamerať na socializáciu žiakov vlastnou kultúrou školy a jej prostredia;
- poskytuje školám možnosť hodnotiť žiakov komplexne a viac sa zameriavať na individuálne rozvíjanie osobného potenciálu žiakov;
- poskytuje priestor konkrétnej škole, aby prostredníctvom vlastného vzdelávacieho programu dotvorila obsah vzdelávania podľa špecifických regionálnych a lokálnych podmienok a požiadaviek, pričom sa zameriava na ciele, ktoré od školy požaduje spoločnosť s ohľadom na požadovanú vzdelanostnú úroveň a kultúrnu gramotnosť obyvateľov SR;

- kladie dôraz na kvalitu školy, ktorá uplatňuje vonkajšie a vnútorné vyhodnocovanie (evalvácie) svojich programov, procesov a výsledkov;
- podporuje samostatnosť škôl a profesijnú zodpovednosť pedagógov za výsledky vzdelávania (ISCED 2 2008).

ŠKP musí obsahovať:

- názov vzdelávacieho programu, ktorý je súčasne názvom odboru vzdelávania;
- konkrétne ciele výchovy a vzdelávania;
- stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne absolvovaním vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti;
- profil absolventa;
- vzdelávacie oblasti;
- charakteristiku odboru vzdelávania, jeho dĺžka, forma výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania uchádzača;
- vzdelávacie štandardy;
- formy praktickej výučby;
- rámcové učebné plány;
- vyučovací jazyk;
- organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania;
- spôsob, podmienky a spôsob ukončovania výchovy a vzdelávania, vydávanie dokladu o získanom vzdelávaní;
- povinné personálne zabezpečenie;
- povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie;
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní;
- osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (najmä materiálne a personálne vrátane špeciálnej kompenzačnej, rehabilitačnej, didaktickej a audiovizuálnej techniky vyžadovanej vzhľadom na príslušný druh a stupeň zdravotného postihnutia);
- zásady a podmienky na vypracovanie ŠkVP (zákon 245/2008, § 6 ods. 4).

Vzdelávacie oblasti ISCED 1

Vzdelávacie oblasti ISCED 1 sú rozdelené do siedmich oblastí a majú nadpredmetový charakter. Každá škola si v rámci ŠKVP môže vytvoriť učebné predmety v jednotlivých vzdelávacích oblastiach.

Vzdelávacie oblasti	Predmety
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra Prvý cudzí jazyk
Matematika a práca s informáciami	Matematika Informatická výchova
Príroda a spoločnosť	Prírodoveda Vlastiveda
Človek a hodnoty	Etická výchova Náboženská výchova
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie
Umenie a kultúra	Hudobná výchova Výtvarná výchova
Zdravie a pohyb	Telesná výchova

Kľúčové kompetencie ISCED 1

Hlavným cieľom vzdelávania na prvom stupni je rozvoj kľúčových kompetencií na ich dosiahnuteľnej úrovni. Kľúčové kompetencie sa neustále rozvíjajú aj v ďalšom štúdiu. Sú nadpredmetové a vzájomne sa prelínajú. K ich rozvoju prispieva aj obsah vzdelávania, formy a metódy výučby, prostredie školy, aktivity v školskej, ale aj mimoškolskej činnosti. Sú rozdelené na:

- sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti);
- kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať základ matematického myslenia a základné schopnosti poznávať oblasť vedy a techniky;
- kompetencie (spôsobilosti) súvisiace s oblasťou informačných a komunikačných technológií;
- kompetencia (spôsobilosť) učiť sa učiť sa;
- kompetencie (spôsobilosť) riešiť problémy;
- osobné, sociálne a občianske kompetencie (spôsobilosti);
- kompetencia (spôsobilosť) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry.

Prierezové témy ISCED 1

Súčasťou obsahu vzdelávania sú prierezové témy (tematiky) prelínajúce sa

v jednotlivých vzdelávacích oblastiach. Je možné uplatňovať ich rôznymi formami, či sa už integrujú do predmetov, alebo sa vytvoria ako samostatný učebný predmet v rámci disponibilných vyučovacích hodín.

Výber spôsobu začlenenia prierezových tém do vyučovacieho procesu je v kompetencii každej školy. Do prierezových tém (tematík) ISCED 1 patrí:

- dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke,
- osobnostný a sociálny rozvoj,
- environmentálna výchova,
- multikultúrna výchova,
- ochrana života a zdravia,
- regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra,
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

Vzdelávacie oblasti ISCED 2

Vzdelávacie oblasti pre ISCED 2 sú rozdelené do ôsmich oblastí. Obsah vzdelávania sa utvára na základe kultúrnej tradície a obsahuje najnovšie poznatky rozvoja spoločnosti vo všetkých sférach, sociokultúrne obsahy osobnostného rozvoja žiaka a jeho ochranu pred negatívnymi sociálnymi javmi, ochranu zdravia prírody a pod. Vzdelávacie oblasti majú nadpredmetový charakter.

Vzdelávacie oblasti	Predmety
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra Prvý cudzí jazyk Druhý cudzí jazyk
Matematika a práca s informáciami	Matematika Informatika
Človek a príroda	Fyzika Chémia Biológia
Človek a spoločnosť	Dejepis Geografia Občianska náuka
Človek a hodnoty	Etická výchova Náboženská výchova
Človek a svet práce	Svet práce Technika
Umenie a kultúra	Hudobná výchova Výtvarná výchova Výchova umením
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova

Kľúčové kompetencie ISCED 2

Profil absolventa je založený na rozvoji kľúčových kompetencií, ktoré zahŕňajú komplex vedomostí a schopností poznávať, konať, hodnotiť, dorozumievať sa a porozumieť, ale aj začleniť sa do spoločenských vzťahov a osobnostne sa rozvíjať. Kľúčové kompetencie by mali byť uplatniteľné v praxi. Neustále sa rozvíjajú a menia svoju kvalitu. Kľúčové kompetencie majú nadpredmetový charakter, získavajú sa ako produkt celkového procesu vzdelávania a seba-vzdelávania. Ide o:

- kompetencie (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa;
- sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti);
- kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať základ matematického myslenia a základné schopnosti v oblasti vedy a techniky;
- kompetencie (spôsobilosti) v oblasti informačných a komunikačných technológií;
- kompetencie (spôsobilosť) riešiť problémy;
- občianske kompetencie (spôsobilosti);
- sociálne personálne kompetencie (spôsobilosti),
- pracovné kompetencie (spôsobilosti),
- kompetencie (spôsobilosti) smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti,
- kompetencie (spôsobilosti) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry.

Prierezové rémy ISCED 2

ŠVP vyčlenil pre ISCED 2 sedem prierezových tém, ktoré sa prelínajú jednotlivými vzdelávacími oblasťami a majú nadpredmetový charakter. Je možné integrovať ich do vzdelávania v rôznych formách a metódach v školskom i mimoškolskom vzdelávaní.

Ide o nasledujúce prierezové témy:

- multikultúrna výchova,
- mediálna výchova,
- osobnostný a sociálny rozvoj,
- environmentálna výchova,
- dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke,
- ochrana života a zdravia,
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

Vzdelávacie oblasti ISCED 3 (gymnaziá)

Pre ISCED 3 bolo vytvorených sedem vzdelávacích oblastí. Sú to:

Vzdelávacie oblasti	Predmety
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra Prvý cudzí jazyk Druhý cudzí jazyk
Matematika a práca s informáciami	Matematika Informatika
Človek a príroda	Fyzika Chémia Biológia
Človek a spoločnosť	Dejepis Geografia Občianska náuka
Človek a hodnoty	Etická výchova Náboženská výchova
Umenie a kultúra	Umenie a kultúra
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova

Kľúčové kompetencie ISCED 3 (gymnaziá)

Kľúčové kompetencie sa rozvíjajú v rámci sociokultúrnych obsahoch súčasného vedného a technického vzdelávania. Ide o všeobecnú vzdelanosť, ktorá umožňuje jednotlivcovi poznávať, konať, hodnotiť a dorozumievať sa.

Umožňujú žiakovi úspešne sa začleniť do pracovných a mimopracovných spoločenských štruktúr. Nadväzujú na spôsobilosti z predchádzajúceho štúdia nižšieho sekundárneho vzdelávania. Mali by byť uplatniteľné v životnej praxi a nevyjadrujú trvalý stav, menia svoju kvalitu a hodnotu počas celého života (celoživotné vzdelávanie). Hovoríme o nasledujúcich kompetenciách:

- kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa;
- sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti);
- kompetencie (spôsobilosti) uplatňovať matematické myslenie a poznávanie v oblasti vedy a techniky;
- kompetencie (spôsobilosti) v oblasti informačných a komunikačných technológií;
- kompetencie (spôsobilosti) riešiť problémy;
- občianske kompetencie (spôsobilosti);
- sociálne a personálne kompetencie (spôsobilosti);
- pracovné kompetencie (spôsobilosti);

- kompetencie (spôsobilosti) smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti;
- kompetencie (spôsobilosti) vnímať a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry.

Prierezové témy ISCED 3 (gymnaziá)

Prierezové témy je možné realizovať prostredníctvom rôznych foriem – buď ako súčasť učebných programov alebo v rámci rozširujúcich vyučovacích hodín (projektové vyučovanie, vyučovanie formou kurzu). Výber spôsobu a realizácie prierezových tém je v kompetenciách jednotlivých škôl.

Prierezové témy ISCED 3 sú:

- multikultúrna výchova,
- mediálna výchova,
- osobnostný a sociálny rozvoj,
- environmentálna výchova,
- ochrana života a zdravia,
- tvorba projektu a prezentačné zručnosti.

1.2| Školský vzdelávací program

Školský vzdelávací program (ŠkVP) je záväzným dokumentom a vychádza zo Štátneho vzdelávacieho programu. Vydáva ho riaditeľ školy po prerokovaní s pedagogickou radou školy a po písomnom súhlase zriaďovateľa školy. Mal by obsahovať tieto oblasti:

- a) cieľový program školy – obsahuje program učebných osnov predmetov a ich tematických plánov, program personálneho a sociálneho rozvoja žiakov v predmetoch a prierezových tematikách, plán aktivít (záujmové krúžky, žiacke kluby a pod.);
- b) plán monitorovania a kontroly, evalvácie a regulácie kvality a efektivity školy – obsahuje plány vnútroškolskej kontroly a vyhodnocovania procesov a výsledkov (napríklad plány hospitácií na vyučovacích hodinách, plány organizácie ročníkov a tried, plány žiackej a učiteľskej personalistiky alebo plány profesijného rozvoja učiteľského zboru);
- c) pracovno-organizačný plán školy, ktorého obsahom je:
 - plán práce školy, mesačné plány, plány predmetovej komisie alebo metodického združenia;

- časové plány, týždenné rozvrhy hodín, harmonogram školského roka, individuálne plány nadaných žiakov alebo zdravotne znevýhodnených žiakov či žiakov so sociálnym znevýhodnením;
- priestorové plány (učebne, zasadacie poriadky žiakov);
- pracovné plány učiteľov (vyučovacie hodiny, exkurzie a pod.);
- plány výchovného poradcu;
- plány školskej knižnice, prípadne iného informačného strediska;
- iné plány systémových štruktúr školy – obsahujú plány školskej jedálne, žiackeho domova, spolupráce s rodičmi žiakov, plány spolupráce s obcou, regionálnym pedagogicko-metodickým centrom a okresnými metodikmi predmetového vyučovania.

Štruktúra ŠkVP obsahuje:

1. Identifikačné údaje školy:

- názov ŠkVP, prípadne jeho motivačný názov;
- názov a adresa školy, IČO, mená vedenia školy (riaditeľ a zástupcovia školy), kontakt na školu;
- kto je zriaďovateľom školy;
- platnosť dokumentu, kedy bol ŠkVP schválený a podpis riaditeľa.

2. Charakteristika školy obsahuje:

- veľkosť školy (počet tried, školský klub, jedáleň, počet žiakov, popis okolia školy a pod.);
- materiálne a priestorovo-technické podmienky školy (história vzniku školy a postavenie budovy, telocvične, šatní, odborných učební, prístup na internet, vybavenie laboratórií, školský pozemok a pod.);
- škola ako životný priestor – prostredie tried a školského dvora, informácie o rôznych aktivitách školy (nástenky informačné tabule), vzájomná priateľská atmosféra medzi žiakmi a medzi žiakmi a pedagógmi;
- bezpečnosť a ochrana zdravia pri výchove a vzdelávaní (vyhovujúce podmienky na výchovu a vzdelávanie, akým spôsobom sa vykonávajú školenia zamestnancov, kontrola bezpečnosti a ochrany zdravia, odstraňovanie nedostatkov po revíziách a pod.);
- charakteristika pedagogického zboru (počet učiteľov, ich odborná kvalifikácia, práca výchovného poradcu, špeciálny pedagóg a vychovávateľia, prípadne školský psychológ);

- charakteristika žiakov a organizácia vyučovania (odkiaľ žiaci dochádzajú, počet začlenených žiakov, počet žiakov študujúcich v zahraničí);
- prijímanie žiakov do školy;
- spôsob ukončenia školy;
- školský parlament (fungovanie školskej samosprávy a ich spolupráca s pedagogickým zborom a vedením školy);
- dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca;
- spolupráca s rodičmi a inými subjektmi (rodičovská rada, občianske združenia, polícia);
- propagácia školy na verejnosti (angažovanie zamestnancov školy rôznymi formami súťaže; spolupráce na projektoch; webová stránka školy; organizovanie rôznych aktivít, napríklad akademie školy, školské turnaje, plesy, dni otvorených dverí; organizovanie zápisu prvákov; reprezentácia v rámci regiónu alebo celého Slovenska).

3. Charakteristika ŠkVP obsahuje časti:

- zameranie školy a stupeň vzdelania – ide o základnú filozofiu školy, dôraz na vyučovanie niektorých predmetov a podobne;
- profil absolventa – charakteristika absolventa školy (stupňa vzdelávania) je tvorená prostredníctvom kľúčových kompetencií tak, aby sa žiak mohol začleniť do spoločenských vzťahov a osobnostne sa rozvíjať v pracovnom, občianskom aj osobnom živote, pričom tento proces nie je ukončený, ale mení svoju kvalitu počas celého života;
- výchovné a vzdelávacie stratégie – opis metód a foriem práce k rozvoju kľúčových kompetencií;
- hodnotenie žiakov a autoevalvácia školy;
- vnútorný systém hodnotenia a klasifikácie žiakov – spôsob hodnotenia žiakov, stupnice hodnotenia, kritériá hodnotenia založené na hodnotiacom štandarde;
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy – pohovory s pedagógmi a vedením školy, zverejnenie systému hodnotenia zamestnancov;
- práca výchovného poradcu – plány výchovného poradcu, spolupráca s kým? a podobne;
- zabezpečenie vyučovania pre žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami – ide o spoluprácu výchovného poradcu s triednymi učiteľmi,

špeciálnym pedagógom a školským psychológom, materiálno-technické zabezpečenie vzdelávania pre žiakov s individuálnymi učebnými plánmi alebo telesným postihnutím;

- práca s mimoriadne nadanými žiakmi – umožnenie nadaným žiakom preradenie do vyššieho ročníka na základe komisionálnej skúšky, vytváranie individuálnych vzdelávacích plánov, účasť v súťažiach a olympiádach na rôznych úrovniach, tvorba školského časopisu a podobne;
- prevencia sociálno-patologických javov – vykonávanie prevencií v otázkach drogovej závislosti, sexuality, rasizmu, šikanovania a ďalších oblastiach;
- vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia – dodržiavanie smerníc MŠ SR o určovaní žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia, rómske etnikum, aktivizácia a motivácia žiakov podávať lepšie výkony;
- začlenenie prierezových tém do vyučovacieho procesu – pričom prierezové témy sa prelínajú rôznymi vzdelávacími oblasťami, alebo môžu stať ako samostatné predmety (kurzy), čo musí byť súčasťou učebných osnov.

4. Školský učebný plán obsahuje:

- poznámky k učebnému plánu,
- ročníkové alebo celoškolské projekty.

5. Učebné osnovy k jednotlivým učebným predmetom.

1.3| Postavenie evanjelických škôl

Cirkevný zákon č. 6/2010 o evanjelickom cirkevnom školstve a vyučovaní náboženstva upravuje výchovu a vzdelávanie poskytované zložkami Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku nielen v cirkevných školách, ale aj vo vyučovaní náboženskej výchovy v štátnych a súkromných školách. Ustanovuje rozdelenie kompetencií v oblasti školstva medzi cirkvou, dištriktmi, seniorátmi, cirkevnými zbormi a inými cirkevno-organizačnými jednotkami poskytujúcimi vzdelávanie. Zákon ustanovuje podmienky vyučovania evanjelického náboženstva v evanjelických školách a tiež náboženskej výchovy v štátnych a súkromných školách.

Vzdelanie získané v evanjelických školách je rovnocenné so vzdelaním v štátnych školách. Každá škola si na základe štátneho vzdelávacieho programu vypracuje svoj školský vzdelávací program, ktorý charakterizuje jej zameranie. Okrem toho, že umožňuje žiakom získať všeobecné vedomosti a zručnosti vo všetkých všeobecnovzdelávacích predmetoch, zabezpečuje im aj kvalitnú prípravu v cudzích jazykoch, informačno-komunikačných technológiách a prípravu na život.

Keďže ide o cirkevnú školu, zameriava sa na kresťanskú hodnotovú orientáciu, na kresťanský svetonázor založený na Písme svätom, orientuje sa na predstavenie kresťanskej etiky, ktorej základom je Dekalóg a suma Zákona a predovšetkým zvestovanie evanjelia o záchrane hriešneho človeka.

1.3.1 | História evanjelického školstva

Reformácia v cirkvi požadovala zriadenie škôl pri každej fare v zmysle Lutherovej zásady „*cirkev udržiava školy, škola cirkev*“ (Evanjelická encyklopédia Slovenska 2001). Už vtedy si predstavitelia evanjelickej cirkvi uvedomovali, že týmto spôsobom môžu formovať novú generáciu a zdôrazňovali všeobecné vzdelanie.

Slovenské školy prevzali nemecké školské poriadky (wittemberský, saský, vrocavský), neskôr si zostavovali vlastné. Leonard Stöckel bol významným pedagógom, teológom, školským a cirkevným organizátorom na Slovensku v šestnástom storočí. Vynikol ako tvorca prvých školských zákonov na Slovensku (Hajduk 2010). Stöckel aplikoval študijný program podľa Melanctonovho vzoru „*zavedením školských zákonov, ktoré regulovali správanie učiteľov i žiakov tak, aby školská pospolitosť, societas scholastica predstavovala harmonické spoločenstvo, pričom na piedestáli princípu mravnosti stála „bázeň pred Bohom, ktorá je počiatkom múdrosti“; autoritu prvého článku Zákonov zostavovateľ umocnil explicitným citovaním Písma*“ (Skoviera 2013).

Cirkev si do svojich pedagogických zariadení ustanovila rektorov a učiteľov s vysokoškolským vzdelaním.

Podľa Evanjelickej encyklopédie Slovenska (2001) v rokoch 1540 – 1610 študovalo vo Wittembergu na univerzite až 340 poslucháčov zo Slovenska. Po roku 1526 na území Slovenska bolo z 805 škôl 750 evanjelických, 47 rímskokatolíckych a 8 reformovaných.

Evanjelici si zriaďovali gymnáziá (Bánovce nad Bebravou, Dobšiná, Bardejov, Ilava a iné), lýceá (Bratislava, Levoča, Kežmarok, Banská Štiavnica), teologické akadémie (Bratislava, Prešov, Šoproň, pričom kolégium v Prešove ašpirovalo na teologickú fakultu)..

Za protireformácie nastal úpadok evanjelického školstva, študenti museli odchádzať na štúdiá do zahraničia. Vďaka Tolerančnému patentu, ktorý vydal Jozef II. (1781) si evanjelici opäť mohli zakladať školy a vyberať si svojich učiteľov. Uhorský snem v roku 1791 zákonným článkom č. 26 zabezpečil evanjelickým školám náboženskú slobodu. V Bratislave vznikol Ústav reči a literatúry československej (1801). Generálny konvent v roku 1840 zaviedol nový školský poriadok a rozdelil školy na:

- elementárne (ľudové) – dvojtriedne,
- latinské gymnáziá – šesťtriedne.

V prvej polovici 19. storočia existovalo na Slovensku dvadsaťštyri gymnázií (evanjelici zriadili sedem gymnázií) a štyri lýceá v Bratislave, Banskej Štiavnici, Kežmarku a Levoči.

V roku 1841 obvinili slovenských evanjelikov z panslavizmu a zbavili L. Štúra profesúry na bratislavskom lýceu. Po revolúcii (1848) bola vyhlásená thunovská reforma, ktorá sa vzťahovala na stredné a vysoké školstvo, pričom sa do popredia dostáva maďarizácia. Školský poriadok neskôr ustanovil maďarčinu za vyučovací jazyk, čo platilo až do začiatku dvadsiateho storočia. Prvé slovenské gymnázium bolo zriadené v Revúcej.

Evanjelická cirkev mala právo zriaďovať školy a vydržiavať si ich. Malý školský zákon č. 226/1922 nariadil namiesto šesťročnej školskej dochádzky osemročnú. Cirkev sa bránila zoštátneniu škôl (k čomu neskôr aj došlo), aj keď sa náboženská výchova na školách vyučovala.

Okrem slovenského evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove a reálneho nemeckého gymnázia v Kežmarku boli všetky evanjelické stredné školy a učiteľské ústavy zoštátnené. Teologická akadémia v Prešove zanikla a v roku 1934 bola zoštátnená aj premenovaná Teologická vysoká škola na Evanjelickú teologickú fakultu.

Zákon z roku 1940 odobral cirkvám na Slovensku povinnosť prispievať na školu a preniesol ju na obce. V roku 1944 boli všetky školy zoštátnené (s výnimkou teologickej fakulty). V päťdesiatych rokoch bola zrušená náboženská výchova na stredných a základných školách ako povinný predmet.

V socialistickom zriadení sa náboženská výchova väčšinou na školách nevyučovala. Až po roku 1989 sa evanjelická cirkev znova stala zriaďovateľom základných aj stredných škôl. Neskôr pribúdajú materské školy či špeciálna internátna škola pre hluchoslepé deti v Červenci.

1.3.2| Zriadenie evanjelických škôl

Evanjelické školy zriaďuje Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku (ECAV), čo neznamená, že vzdelanie v týchto školách ponúka len členom ECAV, ale je otvorenou pre vzdelávanie aj žiakov patriacich aj do iných cirkví či žiakov bez vierovyznania. Vo výchove sa presadzujú kresťanské hodnoty, dôstojnosť človeka, ľudské práva, tolerancia a solidarita ako základné životné hodnoty. Žiaci sa vedú k asertívnemu správaniu, zdvorilosti, ohľaduplnosti a účinnej komunikácii. V evanjelických školách sa netolerujú prejavy rasizmu a xenofóbie, nacionalizmu, agresivity a iných nežiaducich javov. Naopak, žiaci sú vedení k tolerancii, ohľaduplnosti, sebadôvere, úcte k iným i k sebe samému, učia sa rešpektovať individuálne rozdiely, náboženské a kultúrne odlišnosti, aby ich správanie bolo slobodné a zodpovedné, boli vnímaví a citliví k svojmu okoliu a ľuďom.

Cirkevný zákon č. 6/2010 o evanjelickom cirkevnom školstve a vyučovaní náboženstva ustanovuje a upravuje podmienky zriadenia evanjelických škôl na Slovensku a vyučovaní náboženskej výchovy na štátnych a súkromných školách.

Do sústavy evanjelických škôl podľa § 2 patria tieto školy:

- a) evanjelická materská škola,
- b) evanjelická základná škola,
- c) evanjelická základná škola s materskou školou,
- d) evanjelické gymnázium,
- e) evanjelická spojená škola,
- f) evanjelická stredná odborná škola,
- g) evanjelická škola pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- h) evanjelická základná umelecká škola,
- i) evanjelická jazyková škola,
- j) evanjelické konzervatórium.

Do sústavy evanjelických zariadení patria:

- a) školské výchovno-vzdelávacie zariadenia,
- b) školské účelové zariadenia.

Podľa uvedeného zákona je možné zriaďovať evanjelické školy a školské zariadenia len po zaradení do sietí škôl Ministerstvom školstva Slovenskej republiky. Zriaďovateľom evanjelických škôl je buď zborový konvent (materské školy), seniorálne presbyterstvo alebo po jeho vyjadrení zborový konvent (základné školy), príp. dištriktuálne presbyterstvo (gymnázia a iné stredné školy). Zriaďovateľ schvaľuje dokumenty v zmysle platnej štátnej legislatívy a cirkevno-právnych predpisov.

Kompetencie cirkvi zasahujú aj do celkovej koncepcie školstva. Cirkev spolupracuje s cirkevno-organizačnými jednotkami pri vytváraní siete evanjelických cirkevných škôl a školských zariadení; koordinuje vzdelávanie v cirkvi a pomáha pri sprostredkovaní zahraničných lektorov a učiteľov; koordinuje tiež prácu vo výučbe náboženskej výchovy (osnovy a štandardy, tvorba učebníc a učebných materiálov).

Kompetencie cirkvi zasahujú aj do oblasti spolupráce s MŠ SR, štátnej správy a samosprávy na všetkých úrovniach. Tiež je organizátorom náboženských súťaží či iných cirkevných a spoločenských podujatí v oblasti školstva.

Učebné plány, učebné osnovy a vzdelávacie štandardy pre evanjelické a. v. náboženstvo a náboženskú výchovu navrhuje a schvaľuje generálne presbyterstvo. Vydáva ich zriaďovateľ po písomnom súhlase MŠ SR. Generálne presbyterstvo schvaľuje aj učebnice a učebné texty pre vyučovanie náboženstva a náboženskej výchovy.

Evanjelické náboženstvo a náboženskú výchovu na základe § 9 uvedeného cirkevného zákona 6/2010 vyučujú učitelia s odbornou a pedagogickou spôsobilosťou, ktorým bola udelená kanonická misia. Tú učiteľom základných a materských škôl udeľuje senior a učiteľom stredných škôl príslušný dištriktuálny biskup.

Učitelia učia náboženstvo a náboženskú výchovu v zmysle Dohody medzi SR, registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami č. 395/2004 Z. z. Hodinovú dotáciu na evanjelických školách určuje riaditeľ školy v školskom vzdelávacom programe so súhlasom zriaďovateľa školy.

1.3.3| Duchovný správca školy

Na zabezpečenie duchovného života na cirkevných školách sa podľa Cirkevného nariadenia 8/1999 o duchovných správcoch cirkevných škôl systematizuje miesto duchovného správcu cirkevnej školy. Menuje ho dištriktuálny biskup po schválení v Zbore biskupov ECAV.

Povinnosti duchovného správcu okrem Cirkevného nariadenia 8/1999 upravuje §12 Cirkevného zákona 6/2010 nasledovne:

- a) vedie a koordinuje prípravu, organizáciu a realizáciu duchovného života školy a pritom dozerá na vieroučnú čistotu a správne konfesijné smerovanie pri formulovaní a realizácii cieľov stanovených v pláne duchovného správcu školy;
- b) každoročne vypracuje program duchovných aktivít, ktorý je súčasťou plánu práce školy;
- c) zabezpečuje pravidelné duchovné vzdelávanie pedagogických zamestnancov školy;
- d) v spolupráci s vedením školy zabezpečuje realizáciu služieb Božích pre žiakov a zamestnancov školy;
- e) prisluhuje Večeru Pánovu zamestnancom školy a žiakom;
- f) je duchovným poradcom pre zamestnancov aj žiakov školy;
- g) vedie pastorálne rozhovory so žiakmi, zamestnancami školy a rodičmi;
- h) organizuje prípravy náboženských podujatí a spolupracuje pri príprave kultúrnych programov so žiakmi a pedagógmi;
- i) zúčastňuje sa na procese výberu nových pedagógov s poradným hlasom;
- j) zodpovedá za obsah prijímacích pohovorov z evanjelického náboženstva a. v.

V pedagogickej činnosti duchovný správca:

- a) pozoruje (hospituje) vyučovacie hodiny v škole, najmä v predmete náboženstvo;
- b) vyučuje náboženstvo s polovicou úväzku učiteľa daného typu školy;
- c) náboženstvo vyučuje v rámci pracovnej zmluvy uzatvorenej so školou do doby ukončenia výkonu funkcie duchovného správcu školy;
- d) zodpovedá za modernizáciu, efektívnosť a názornosť vyučovania náboženstva.

Prijímacie konanie na štúdium na cirkevnej škole sa riadi príslušnými štátnymi zákonnými normami. Školy pritom uprednostňujú žiakov evanjelického a. v. vyznania. Kritériá prijatia stanovuje riaditeľ školy po súhlase pedagogickej rady a zriaďovateľa školy. Školskú inšpekciu na evanjelických školách vykonávajú školskí inšpektori na základe poverenia cirkvi.

1.3.4| Školský dekan

Za vzdelávanie predmetu náboženská výchova na štátnych a súkromných školách zodpovedá školský dekan, ktorý je voleným funkcionárom seniorátu. Volí ho aj odvoláva konvent príslušného seniorátu. O vyučovaní náboženskej výchovy podáva školský dekan písomnú správu a štatistické údaje na seniorálnom konvente. Okrem toho plní školský dekan metodickú aj kontrolnú funkciu, vykonáva hospitácie (upovedomí pri tom riaditeľa príslušnej školy), hodnotí vieroučnú vernosť, zrozumiteľnosť výkladu učiva, rozsah a výber literatúry a učebných pomôcok a pod.

1.3.5| Evanjelické školy

V súčasnosti sú na Slovensku zriadené tieto školy.

a) Materské evanjelické školy

- Evanjelická materská škola Dr. Filipa Melanchtona, Bratislava;
- Evanjelická materská škola v Košiciach;
- Evanjelická cirkevná škola v Rožňave;
- Cirkevná materská škola Betlehem vo Svätom Jure;
- Materská škola pri Evanjelickej základnej škole v Prešove;
- Evanjelická materská škola internátna v Červenci;
- Evanjelická materská škola v Spišskej Novej Vsi;
- Evanjelická materská škola vo Švábovciach;
- Evanjelická materská škola v Martine;
- Materská škola pri Evanjelickej základnej škole v Košiciach.

b) Základné školy

- Evanjelická základná škola Bratislava;
- Evanjelická základná škola biskupa Jura Janošku v Liptovskom Mikuláši;

- Evanjelická základná škola v Martine;
- Evanjelická základná škola Zlatice Oravcovej, Rimavská Sobota;
- Evanjelická základná škola s materskou školou v Prešove;
- Evanjelická špeciálna základná škola pre hluchoslepých – internátna, Červenica;
- Evanjelická základná škola s materskou školou, Košice.

c) Evanjelické gymnáziá

- Evanjelické gymnázium, Banská Bystrica;
- Evanjelické lýceum, Bratislava;
- Evanjelické gymnázium, Košice;
- Evanjelické gymnázium Juraja Tranovského v Liptovskom Mikuláši;
- Evanjelické kolegiálne gymnázium v Prešove;
- Evanjelické gymnázium, Tisovec;
- Evanjelické gymnázium v Martine.

d) Vzdelávacie a misijné zariadenia v ECAV

- Biblická škola, Martin;
- Evanjelická praktická škola internátna, Červenica;
- Cirkevné centrum voľného času, Brestovec (Myjava);
- AGAPÉ – Ubytovacie a školiace stredisko, Svätý Jur;
- ICHTHYS – Medzinárodné evanjelické mládežnícke centrum, Veľký Slavkov;
- Misijné stredisko ECAV Matejková (Brezová pod Bradlom).

e) Vysoká škola

- Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského Bratislava.

2| EVANJELICKÁ DOGMATIKA

Teologická disciplína zaoberajúca sa vieroukou, t. j. záväznými kresťanskými pravdami sa volá „dogmatika“. Táto disciplína patrí do systematickej teológie. Funkciou dogmatiky je identifikovať pravého Boha, ktorého poznáme v troch osobách – Otca, Syna a Ducha Svätého. Jej úlohou je aj vzdelávanie v cirkvi a misia. Dogmatika je teda prepojená so životom, bohoslužbou a vyznaním cirkvi.

2.1| Biblia – prameň viery a pravidlo života

Slovo „Biblia“ je gréckeho pôvodu a v preklade znamená „knihy“. Už podľa prekladu je zrejmé, že Biblia nie je jedna kniha, ale obsahuje viacero kníh (spisov), ktoré sa triedia podľa určitých kritérií. Okrem názvu „Biblia“ sa ešte používajú aj iné názvy, napríklad: Božie slovo, Písmo sväté alebo Kniha kníh. O Biblii hovoríme, že je to slovo živého Boha alebo slovo vnuknuté Bohom. Pán Boh sa prostredníctvom Biblie prihovára človeku, napomína ho, karhá, ale aj vychováva a vedie po ceste k spaseniu. Hovorí o tom aj text z druhého listu apoštola Pavla Timoteovi 3, 16-17: *„Každé písmo vdýchnuté od Boha je aj užitočné učiť, karhať, napravovať a vychovávať v spravodlivosti, aby dokonalý bol človek Boží a spôsobilý na všetko dobré.“* Autorom Biblie je teda Pán Boh, ktorý viedol pisateľov a inšpiroval ich svojím Duchom svätým, aby podávali svedectvo o Bohu a Jeho diele. Obsahuje Božie slovo, ktoré je večne platné a aktuálne tak v minulosti, ako aj v súčasnosti.

G. D. Fee a D. Stuart (1999) uvádzajú, že cirkev chápe pôvod Biblie ako božský aj ľudský (podobne ako Kristovu osobu). Biblia je síce Božie slovo, ale vyjadrené slovami ľudí v dejinách. Na čo slúži človeku Biblia? Prečo je potrebné zaoberať sa ňou a čítať ju, príp. poznať, ako Biblia a jej obsah slúži človeku na to, aby sa z nej čo najviac dozvedel o Bohu, o človeku a o zmysle a priebehu dejín spásy? Boh svojím slovom vychováva človeka a vedie ho od stvorenia sveta cez dejiny izraelského národa až k spásu v Ježišovi Kristovi. Biblia má

čo povedať každému človeku. Hľadá a nachádza odpovede na otázky o zmysle života a triedenia hodnôt v živote človeka. Ukazuje mu cestu k odpusteniu hriechov a k večnému životu, ponúka nádej a skutočný zmysel ľudského života. Na písaní Biblie sa podieľali rozliční autori. Biblia bola písaná v priebehu dvetisíc rokov (Biblický slovník hovorí, že písanie kníh SZ trvalo 1000 a viac rokov a knihy NZ sú dielom jedného storočia).

Prvé spisy boli písané ručne na knižné zvitky (papyrusové alebo pergamenové). Významným (najstarším) prekladom Starej zmluvy do gréckeho jazyka bola tzv. Septuaginta (označuje sa aj LXX), pričom prvé knihy Septuaginty (Pentateuch) boli preložené už v prvej polovici tretieho storočia pred Kristom. Podľa Biblického slovníka (1996) najstarším a najdôležitejším prekladom po LXX bol sýrsky preklad hebrejských Písem pod názvom „Pešitta“ z druhého storočia po narodení Krista (údaj nie je celkom presný, priame informácie o dobe vzniku neexistujú, presadil sa v piatom storočí zásluhou biskupa Rabbulu z Edessy). Najstaršie latinské preklady vznikli už v druhom storočí a ich rozličné verzie sa nazývajú spoločným názvom „Itala“. Keďže sa jednotlivé verzie na mnohých miestach rozchádzali, biskup Damasus z Ríma v štvrtom storočí poveril Hieronyma revíziou. Latinský text Starej zmluvy zhotovil z hebrejského textu a text Novej zmluvy zo starolatinských prekladov. Hieronymom zostavený text sa nazýva „Vulgata“. Prvý preklad do staroslovenčiny bol vytvorený v deviatom storočí vďaka Cyrilovi a Metodovi. Tí najskôr do staroslovenčiny preložili evanjeliá a neskôr aj celú Bibliu.

V 12. storočí bola Biblia preložená do francúzštiny Petrom Valdom. Prostredníctvom vynálezu kníhtlače (1456) sa Biblia stala dostupnejšou väčšiemu počtu ľudí a prejavila sa snaha prekladať ju do viacerých jazykov. Už v 16. storočí sa Biblia prekladala do češtiny, francúzštiny, španielčiny, nemčiny, angličtiny a iných jazykov.

Na našom území sa od 16. do 20. storočia používal český preklad Biblie, tzv. Kralická Biblia. V roku 1936 profesor Jozef Roháček preložil Bibliu do slovenského jazyka a v roku 1978 vznikol evanjelický a. v. preklad v spisovnej slovenčine, ktorý sa dodnes používa v našej cirkvi.

V roku 2007 odovzdali členovia prekladateľskej komisie z viacerých kresťanských cirkví po devätnástich rokoch práce predstaviteľom cirkví Slovenský ekumenický preklad Biblie.

Obsah Biblie slúži človeku na to, aby sa z nej čo najviac dozvedel o Bohu, o človeku, o zmysle a priebehu dejín spásy. Boh svojím slovom človeka vychováva a vedie od stvorenia sveta, cez dejiny izraelského národa, až k spásu. Biblia hľadá a nachádza odpovede na otázky o zmysle života a triedenia hodnôt v živote človeka, ukazuje mu cestu k odpusteniu hriechov a k večnému životu, ponúka mu nádej a skutočný zmysel ľudského života.

Čítanie Biblie je pre kresťana dôležitou súčasťou jeho života a viery. Uvedomuje si, že Biblia je písaná pre neho. Čítanie Biblie nevníma ako povinnosť, ktorú musí vykonať, ale uvedomuje si, že prostredníctvom Biblie sa k nemu prihovára Pán Boh. Z tohto dôvodu pred čítaním prosí v modlitbe o dar Duha svätého, aby pochopil to, čo mu chce Pán Boh povedať. Tak, ako človek prijíma telesné pokrmy, čítanie Biblie a modlitba patrí medzi duchovné pokrmy, ktorými sýti svoju dušu.

Bibliu nemusíme čítať od prvej knihy. Pri čítaní rôznych textov sa môže stať, že čitateľ nie vždy plne rozumie daným slovám. Na porozumenie Biblie nám slúžia rôzne literárne texty a pomôcky, napríklad Biblický slovník, Konkordancia, výklady biblických textov a pod.

Knihy Biblie sú členené do kapitol a jednotlivé kapitoly obsahujú číslované verše. Podľa knihy, kapitoly a verša je nenáročné nájsť hľadaný text v Biblii.

2.1.1 | Delenie kníh Biblie

Biblia sa skladá zo 66 kánonických kníh. Slovo „kánón“ pochádza z gréčtiny a označuje trstinu, meradlo, pravidlo či normu. Od 4. storočia toto slovo označuje spisy, ktoré mali normatívnu platnosť. Kánón Starej zmluvy (označovaný ako Písma, Zákon a Proroci) bol v Ježišovej dobe už vymedzený, hoci ho definitívne vymedzili Židia až koncom prvého storočia po Kristovi.

K potrebe schválenia kánóna Novej zmluvy dospela cirkev na základe používania rôznych druhov spisov na rôznych územiach. Najdôležitejším kritériom spisu pre zaradenie do kánónu bol jeho apoštolský pôvod, neskôr všeobecne uznávanie a aktívne používanie spisu. Popri nich sa tiež vyskytli sporné spisy a spisy všeobecne odmietané ako falzifikáty.

Definitívne rozhodnutie o kánóne urobili biskupi starej cirkvi. V roku 367 vo svojom Veľkonočnom liste biskup Athanasius z Alexandrie vyhlásil 27 spisov za kánonické, tak ako ich v Novej zmluve používame dodnes. Východná

cirkev na synodách koncom štvrtého storočia potvrdila vymedzenie kánona na východe. Sýrska cirkev sa ku kánonu pripojila až v 5. storočí (Ábel 2009). Okrem kánonických kníh rozlišujeme aj apokryfné knihy („skryté“ knihy), ktorých je trinásť. Ide o knihy, ktoré neboli zaradené do kánonu a nepoužívajú sa na bohoslužbách. Martin Luther o nich hovoril ako o knihách, ktoré sa nevyrovnajú Svätému Písmu, ale môžu sa dobre a s úžitkom čítať. Katolícky preklad má apokryfné knihy zahrnuté v kánone Biblie.

Podľa doby vzniku delíme Bibliu na dve veľké časti, ktoré voláme **Stará zmluva a Nová zmluva**. Prelom medzi týmito dvoma zmluvami predstavuje dôležitá udalosť v dejinách ľudstva, ktorou je narodenie Ježiša Krista. Stará zmluva hovorí o udalostiach, ktoré sa udiali pred narodením Ježiša Krista (pred naším letopočtom) a Nová zmluva bola napísaná po narodení Ježiša Krista (naš letopočet).

A) Stará zmluva

Stará zmluva bola napísaná v hebrejskom a aramejskom jazyku. Obsahuje spolu 39 kníh, ktoré sa delia na knihy: **historické (17 kníh)**, **vyučujúce (5 kníh)** a **prorocké (17 kníh)**.

Historické knihy – opisujú udalosti izraelského národa od stvorenia sveta až po rozpad kráľovstva a návrat späť do vlasti. Päť kníh Mojžišových – tzv. „Pentateuch“, ktoré v judaizme nachádzame pod názvom „Tóra“ – zákon. Obsah týchto kníh sa delí na šesť hlavných častí (Hubbard 2001):

1. Pôvod sveta a vznik národov – nachádza sa tu opis stvorenia sveta, pád človeka, počiatky civilizácie, potopa, súpis národov a Babylonská veža;
2. Obdobie praotcov – povolanie Abraháma, uzatvorenie abrahámovskej zmluvy, život Izáka, Jáкова a Jozefa, usadenie Izraelitov v Egypte;
3. Mojžiš a vyvedenie Židov z Egypta do zaslúbenej zeme;
4. Zákony na vrchu Sinaj – vydanie Zákona, stavba svätyne, ustanovenie lévitského (kňazského) systému a cesta zo Sinaja do Kanaánu;
5. Putovanie púšťou – prijatie správy väčšiny vyzvedáčov, Boží súd, meno- vanie Józua za Mojžišovho nástupcu a rozdelenie krajiny medzi dvanásť kmeňov;
6. Posledné Mojžišove slová – rekapitulácia odchodu Izraelitov z otroctva, rozšírenie prikázaní uložených na Sinaji, požehnanie kmeňov, ktoré sa chystajú vstúpiť do zaslúbenej zeme, smrť Mojžiša a jeho pohreb.

Pentateuch predstavuje Božie zjavenie a je možné definovať ho ako dokument, ktorý umožňuje obyvateľom Izraela dospieť k sebaporozumeniu. Prostredníctvom príbehov, zákona, poézie a prorociet sa zjavuje Božia vôľa, ktorá sa týka izraelského národa a jeho úlohy vo svete.

Knihy svedčia o spasiteľnom diele Hospodina, zvrchovaného Pána dejín i prírody, najmä v udalosti exodu Izraelitov z Egypta. Práve na tomto mieste sa im Hospodin zjavuje ako ich Vykupiteľ. Božia milosť sa prejavuje nielen v ich vyslobodení a vedení do zaslúbenej zeme, ale aj v tom, že národu dal Zákon a uzavrel s ním zmluvu. Bez ohľadu na to, ako presne Pentateuch vznikol, je to dokument s bohatou vnútornou jednotou.

Kniha Józua opisuje udalosti príchodu Izraelitov do zaslúbenej krajiny a jej obsadenie. Józua varoval ľudí, aby sa neodvrátili od viery a od Hospodina. Kniha tiež poukazuje na Hospodinovu vernosť zmluve, zachytáva vývoj Božieho zámeru s izraelským národom, uvádza dôvody zlyhania izraelského národa a ponúka tiež analógiu k učeníctvu. Pod Józuovým vedením sa Izraeliti správali morálne lepšie ako ich otcovia, hoci rovnako inklinujú k prírodnému náboženstvu. Po Józuovej smrti podľahol izraelský národ vplyvu pohanských národov a ich náboženstvám. Za toto modlárstvo ich Hospodin potrestal a vydal ich do rúk nepriateľov.

Kniha Sudcov opisuje udalosti od Józuovej smrti po narodenie Samuela, ktoré možno označiť ako obdobie kmeňových nezhôd a porážok. Názov knihy je odvodený od hlavných postáv knihy, tzv. „sudcov“ povolaných Bohom a obdarených Jeho Duchom, aby spravovali izraelský národ pod rôznymi nadvládami. Niekedy sa im hovorilo aj „vysloboditelia“. Ich úloha teda nevyplývala z oblasti súdnictva a práva. Ich úlohou bolo vyslobodzovať a ochraňovať Izrael. Medzi najznámejších sudcov Izraela patrili: Gideon, Debora, Jefte, Samson, Éli či Samuel. V čase sudcov žila aj Moabka Rúť, ktorá prijala vieru v Hospodina a pridala sa k Božiemu ľudu. Jej meno sa nachádza aj v rodokmeni Ježiša Krista.

Dve knihy Samuelove opisujú udalosti v súvislosti s postavou Samuela a tvoria prechod medzi dobou sudcov a dobou kráľovstva. Zachytávajú teda obdobie prechodu od voľného kmeňového usporiadania Izraela k monarchii, ktoré trvalo asi sto rokov. Samuel, ktorý bol sudcom, kňazom a prorokom, je popri Saulovi a Dávidovi len jednou z troch hlavných postáv týchto kníh. Izrael žiadal Samuela, aby vymenoval spomedzi nich kráľa. Samuel to najskôr

odmietal, ale neskôr tak na Boží príkaz urobil. Nasleduje doba kráľov, z ktorých najvýznamnejší boli prví traja (Saul, Dávid a Šalamún).

Kráľ Dávid zjednotil izraelské kmene do jedného národa a patrí medzi najvýznamnejších a najslávnejších kráľov Izraela. Často sa pokladá za predobraz mesiášskeho kráľa. Ježiš Kristus pochádzal z rodu kráľa Dávida. Po Dávidovej smrti nastupuje na trón jeho syn Šalamún.

Dve knihy Kráľov opisujú dejiny izraelského kráľovstva od jeho vrcholu v jednotnom kráľovstve až po najväčšie poníženie v exile. Vládom bol v tej dobe kráľ Šalamún, ktorý vynikal neobyčajnou múdrosťou, ktorú si vyprosil od Hospodina. Preslávil sa tiež stavbou prvého chrámu na vrchu Móríjáš v Jeruzaleme. Po Šalamúnovej smrti sa kráľovstvo Izraela rozpadlo na Severný Izrael a Judsko, kde vládli mnohí králi, ktorí už nikdy nedosiahli úspech a slávu Izraela. Národ sa dostal do asýrskeho a babylonského zajatia. V tomto období pôsobili viacerí proroci: Eliáš, Elízeus, Amos, Ozeáš, Izaiáš, Micheáš, Jeremiáš Sofoniáš, Nahum a Abakuk, ktorí napomínali ľudí a kráľov, aby sa navrátili k viere v Hospodina.

Dve knihy kronické patria k najmladším knihám Starej zmluvy a okrem rodokmeňov sú tiež zhrnutím udalostí od stvorenia až po súčasnosť pisateľa – sú teda kronikou Božej histórie. Udalosti v knihách kronických sú paralelné s knihami kráľov, avšak postavy kráľov sú v knihách kronických hodnotené na základe ich vzťahu k Hospodinovi a izraelskému kultu. Tieto knihy zdôrazňujú, aby sa ľud poučil z minulosti a predošlých chýb.

Kniha Ezdráš opisuje návrat Izraelitov z babylonského zajatia pod vedením Zerubábel a neskôr kňaza Ezdráša späť do vlasti, obnovenie oltára a položenie základov nového chrámu v Jeruzaleme. Zachytáva pôsobenie Ezdráša, ktorý je spolu s Nehemiášom ústrednou postavou týchto udalostí a je tiež poverený perzským kráľom, aby vykonal v Jeruzaleme radikálnu náboženskú reformu týkajúcu sa najmä záležitostí miešaných manželstiev Židov s pohanmi.

Kniha Nehemiáš tvorí s predchádzajúcou knihou jeden celok. Predstavuje vysokého kráľovského úradníka Nehemiáša, ktorý splnomocnený kráľom preberá správu Jeruzalema. Obnovuje mestské múry, zaisťuje bezpečnosť mesta a zasadzuje sa proti vykorisťovaniu chudobných. Kniha opisuje aj obnovu bohoslužby, pokánie hriešnikov, obnovenie zmluvy s Bohom, zachovávanie predpisov o manželstvách s cudzinkami, sobote či chrámových obeťach, ale aj ďalšie Nehemiášove reformy a nariadenia.

Kniha Ester rozpráva o židovskej sirote, ktorá sa stala manželkou perzského kráľa a zachránila Židov od vyhubenia. Vyvraždenie Židov plánoval kráľov minister vo vhodný deň, ktorý mal byť určený lósom, t. j. purom (pur = los). Od tohto slova je odvodený sviatok „Purím“, ktorý slávia Židia dodnes na počesť Ester.

Vyučujúce knihy učia človeka znášať nielen ťažkosti v živote, ale učia ho aj trpezlivosti, múdremu životu, obsahujú piesne a modlitby, upozorňujú človeka na márnosť a pomínutelnosť svetských vecí a opisujú lásku k Bohu.

Kniha Jób patrí medzi najkomplikovanejšie knihy Biblie. Už v úvode sa čitateľ dozvedá o stretnutí, ku ktorému dochádza v nebi medzi Hospodinom a satanom. Dôsledky tohto stretnutia sa napokon prejavujú v živote bohabojného človeka Jóba. Ten však aj po mnohých utrpeniach zostáva verný Bohu, aj keď príde nielen o majetok, ale aj o svoje deti a sluhov. Všetko sa odohráva ako skúška utrpenia, či sa Jób odvráti od Hospodina, alebo mu zostane verný. Známy verš tejto knihy hovorí o Jóbovej dôvere v Boha: „*Nahý som vyšiel zo života matky a nahý sa ta navrátim; Hospodin dal, Hospodin vzal, nech je požehnané meno Hospodinovo*“ (Jób, 1. kapitola, 21. verš).

Žalmy sú rozdelené do piatich kníh a objavujú sa v nich ideály pravej zbožnosti, smútok nad hriechom, ale aj hľadanie dokonalosti, poslušnosti k Božiemu zákonu, úcty k Božiemu slovu, pokory, dôvery v Hospodina. Vyjadruje zamyslenie nad ďalšími závažnými otázkami, ktoré si človek môže klásť. Hovoríme o nich aj ako o piesňach alebo o modlitbách. Najviac z nich napísal kráľ Dávid.

Kniha Prísloví obsahuje pravidlá a ustanovenia, ktoré môžu ľudia používať ako pomôcky k zodpovednému a úspešnému životu. Príslovia poukazujú na ostrý kontrast medzi múdrom a nezodpovedným životom. Kladú dôraz na starostlivosť o chudobných, úctu k vládncim autoritám, dôležitosť výchovy detí, ohľady na vlastných rodičov. Pritom sa v tejto knihe využíva obrazná reč a pravda je často vyjadrená symbolicky.

Kniha Kazateľ hľadá kľúč k zmyslu života, skúma ho z rôznych uhlov pohľadov, aby našiel uspokojenie. Zisťuje, že kľúč k správneému životu má Boh a človek mu má dôverovať, oslavovať ho v bežných životných situáciách a každý deň mu ďakovať za svoj život.

Podľa Biblického slovníka (1996) sa rámec tejto knihy delí na dve časti: márnosť života a odpoveď na praktickú vieru.

Kniha Velpiesen – autorstvo tejto knihy sa pripisuje kráľovi Šalamúnovi a opisuje ľudskú lásku a jej prejavy. Sila týchto veršov má bohatú obraznosť, je veľmi intímna, objavujú sa v nej prirovnania k zvieratám a rastlinám.

Prorocké knihy obsahujú Božie posolstvá izraelskému národu a zároveň aj celému svetu. Proroci napomínali ľudí k pokániu a predpovedali mnohé dôležité udalosti v budúcnosti, ku ktorým patrí hlavne predpovedanie narodenia Mesiáša, Ježiša Krista. Túto predpoveď zaznamenáva prorok Izaiáš: „*Lebo dieťa sa nám narodilo, syn nám je daný; na jeho pleciach spočinie kniežatstvo, jeho meno bude: Predivný radca, Mocný Boh, Otec večnosti, Knieža pokoja. Veľká bude jeho vláda a nebude konca pokoju na tróne Dávidovom. Horlivosť Hospodina mocnosť to urobí*“ (Izaiáš, 9. kapitola, 5. – 6. verš). „*Ajhľa panna počne a porodí syna, a dá mu meno Imanuel*“ (Izaiáš, 7. kapitola, 14. verš). Podobné proroctvá nachádzame u proroka Micheáša, Zachariáša a Malachiáša. Prorokov delíme na tzv. „veľkých“ (Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel) a dvanásť „malých“ (Ozeáš, Joel, Ámos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Náhum, Abakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš).

B) Nová zmluva

Nová zmluva bola napísaná v gréčtine a obsahuje 27 kníh, ktoré sa delia na: **historické (5 kníh), vyučujúce (21 kníh) a prorocké (1 kniha).**

Historické knihy – sú to štyri evanjeliá a Skutky svätých apoštolov.

Evanjelium podľa Matúša začína rodokmeňom Ježiša Krista, pokračuje Jeho narodením a účinkovaním. Evanjelium bolo pôvodne určené pre kresťanov. Dôležitou časťou tohto evanjelia je tzv. Kázeň na vrchu (5. kapitola) obsahujúca podobenstvá, napomínania, uzdravenia, ktorá predstavuje kresťanské posolstvo pohanskému svetu a náčrt základov kresťanstva. V závere knihy sú opísané udalosti odsúdenia, smrti a vzkriesenia Ježiša Krista a rozoslanie učeníkov do sveta zvestovať evanjelium.

Evanjelium podľa Marka je najstarším zo štyroch evanjelií (Fee 1999), z ktorého čerpali evanjelisti Matúš aj Lukáš. Kniha začína vystúpením Jána Krstiteľa a pokrstením Ježiša v rieke Jordán. Predstavuje Ježišovu činnosť v Galilei, v Jeruzaleme, ale aj na rôznych cestách. Zdôrazňuje, že Ježiš je Syn Boží. Taktiež opisuje udalosti utrpenia a smrti Ježiša Krista, Jeho vzkriesenie a vystúpenie do neba.

Evanjelium podľa Lukáša vzniklo mimo územia Palestíny, pričom autor mal dobrú znalosť gréčtiny. V evanjeliu sa odráža sociálne cítenie autora, ktorý si všima podceňovaných ľudí alebo ľudí považovaných za stratených (Písmo sväté 1997). V evanjeliu nájdeme známe príbehy o stratenej ovci, o stratenom synovi, o stratenom peniazi. Autor si tiež všima deti a cudzincov. Evanjelium začína Zachariášovým videním, pokračuje narodením Ježiša a Jeho pôsobením. V závere sú opísané udalosti odsúdenia Ježiša, Jeho smrť a vzkriesenie.

Evanjelium podľa Jána – posledné evanjelium sa líši od prvých troch (synoptických) evanjelií štýlom a výberom látky, ktorú evanjelista opisuje.

Neopisuje narodenie Ježiša, ale hovorí o Slove: „*Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Boh bol to Slovo. Toto Slovo bolo na počiatku u Boha. Ním povstalo všetko a bez Neho nepovstalo nič, čo povstalo. V Ňom bol život a život bol svetlom ľudí. To svetlo svieti v tme, ale tma Ho nepohltila*“ (Evanjelium podľa Jána, 1. kapitola, 1. – 5. verš).

V tomto evanjeliu sa nenachádzajú podobenstvá, ako v prvých troch evanjeliách, ale podobenstvá majú skôr podobu metaforických výrokov, ktorých je v tomto evanjeliu veľa. Často sa v texte nachádzajú Ježišove prirovnania „Ja som... (chlieb života, dvere, cesta, pravda, život...)“, čo má zdôrazniť Jeho význam pre ľudí. Evanjelium v závere opisuje udalosti smrti a vzkriesenia Ježiša Krista, Jeho stretnutie s učeníkmi, ženami a mnohými ďalšími ľuďmi.

Skutky apoštolov opisujú udalosti a činnosti jednotlivých apoštolov. Boh pokračuje vo svojom diele, ktoré začal prostredníctvom Ježiša Krista. Môžeme povedať, že v tejto knihe začína história cirkvi a jej smerovania. Kniha začína vystúpením Ježiša Krista do neba a zoslaním Ducha svätého na apoštolov. Pokračuje činnosťou apoštola Petra, ukameňovaním Štefana. Neskôr je hlavnou postavou knihy apoštol Pavel – kniha opisuje jeho obrátenie a misijné cesty. Pre kresťanskú cirkev má táto kniha veľký význam, lebo opisuje život prvých kresťanov, ktorí sa stali príkladom pre ďalšie generácie kresťanov.

Vyučujúce knihy – sú pomenované ako „listy“ a sú písané založeným kresťanským zborom na rôznych miestach alebo jednotlivcom. Voláme ich tiež epištoly. Rozoberajú vtedajšie problémy v cirkevných zboroch, ale obsahujú aj napomenutia a rady, učia nás kresťanskej viere, láske a nádeji.

Podľa Feeho (1999) majú tieto listy formu, ktorá obsahuje: meno odosielateľa a meno adresáta, pozdrav, modlitebné pranie alebo vďakyvzdanie, vlastný obsah listu a záverečné pozdravy a rozlúčenie.

Prorocká kniha – Zjavenie Jána opisuje videnia, ktoré mal apoštol Ján na ostrove Patmos. Vo forme rozličných obrazov sú zjavené Božie plány v dejinách na konci vekov. Kniha obsahuje obraznú reč, často sa vyskytuje číslo „sedem“, ktoré predstavuje úplnosť v rôznosti a číslo „dvanásť“ v súvislosti s izraelskými kmeňmi. Ide o symbolické čísla.

Zámerom knihy je odhaliť niečo z budúcich tajuplných udalostí a cieľom je posilniť a potešiť trpiacu cirkev, ale aj poradiť, ako si majú počínať kresťania. Túto knihu radíme medzi apokalyptickú literatúru.

Celkový prehľad biblických kníh a ich delenie nájdeme v prílohe A.

2.2| Augsburské vyznanie

Augsburské vyznanie úzko súvisí s reformáciou v Nemecku v roku 1517. Reformátor Dr. Martin Luther 30. októbra 1517 kritizoval v deväťdesiatich piatich tézach prax vtedajšej cirkvi, najmä v oblasti predávania odpustkov. Prax predávania odpustkov však vychádzala z teológie cirkvi, ktorá vnímala Boha ako spravodlivého Sudcu a človeka ako hriešnika. Tieto scholastické predstavy o Bohu ako o absolútne svätej a spravodlivej entite viedli Luthera k trápeniu sa pocitmi hriešnosti. Práve z tohto dôvodu hľadal východisko v Písme a výsledok sa dostavil pri výklade žalmov a objasňovaní pojmu „Božia spravodlivosť“. Tak spoznal, že Boh zachraňuje človeka svojou spravodlivosťou z viery pre vieru – spravodlivosťou, ktorá je človeku darovaná.

V evanjeliu Luther spoznal živého milostivého Boha, ktorý sa nám v Kristovi stal Otcom. Týmto spôsobil vážny rozkol vo vtedajšej katolíckej cirkvi. Od roku 1521 bol odsúdený pápežom a cisárom Svätej ríše. Lutherove myšlienky o náprave cirkvi vzrastali a rozšírili sa z Nemecka aj do ostatných krajín. Na naše územie ich prinášali študenti, ktorí študovali v Nemecku a ľudia ich prijímali s pozitívnym ohlasom.

V tejto dobe vládol panovník Karol V., ktorý v Augsburgu zvolal snem v apríli 1530. Na tomto sneme sa mali zúčastniť predstavitelia katolíckej cirkvi, ale aj prívrženci Lutherových myšlienok. Na tento snem sa luteránski učitelia a kniežatá pripravili tak, že spísali spoločné vyhlásenie luteránskeho učenia a konania. Neskôr toto vyhlásenie dostalo názov ako „Augsburské vyznanie“.

Augsburské vyznanie obsahovalo dva hlavné dokumenty: **Švábske články** (1529) a **Torgauské články** (1530). Oba dokumenty skompletizoval Filip Melanchton, hlavný spolupracovník Martina Luthera. Keďže Martin Luther bol pod pápežskou kliatbou (a najmä Wormským ediktom cisára Karola V. z roku 1521, ktorý nad Lutherom a jeho prívržencami vyslovil ríšsku kliatbu a zákaz vydávania a čítania Lutherových spisov), nemohol sa zúčastniť snemu v Augsburgu. Myšlienky reformácie v Augsburskom vyznaní predniesol 25. júna 1530 na sneme Filip Melanchton. Dokument Augsburského vyznania bol napísaný v latinskom a nemeckom jazyku.

Po predstavení Augsburského vyznania nasledovalo prečítanie katolíckeho dokumentu, ktorý bol nazvaný „Confutatio“ (odmietnutie) a predložený 3. augusta 1530. Ako odpoveď na toto odmietnutie pripravil Filip Melanchton odpoveď a predložil ju panovníkovi Karolovi V., ktorý tento dokument zamietol. Daný dokument bol neskôr rozšírený a vydaný pod názvom „Obrana Augsburského vyznania“ v roku 1531. Odvtedy sa luteránska cirkev definitívne oddelila od katolíckej cirkvi.

Biblia je pravé Božie slovo, večné a nemenné. Biblia privádza človeka na cestu viery a spasenia prostredníctvom evanjelia. Augsburské vyznanie však uznáva aj výsledky koncilov, na ktorých sa formovalo kresťanské učenie. Tým možno poukázať práve na to, že Martin Luther a jeho prívrženci nechceli vytvoriť novú cirkev, ale zreformovať vtedajšiu cirkev, a preto sa pokúsili o jej nápravu. Až keď cirkev odmietla učenie formulované na základe Augsburského vyznania, oddeľuje sa časť cirkvi a vzniká luteránska cirkev (protestantská cirkev). Základom luteránskeho učenia sa stalo učenie o ospravedlnení z viery (sola fide). Augsburské vyznanie sa tak stáva aktuálnym pre každého človeka v každej dobe. Celé znenie Augsburského vyznania nájdeme v Knihe svornosti (Tranoscius 1992). Kniha svornosti sa skladá z troch ekumenických vyznaní: **Apoštolské vyznanie** (Viera všeobecná kresťanská), **Nicejské vyznanie a Atanáziovo vyznanie** (slovo symbolum znamená vyznanie a aj predchádzajúce časti sú vyznania, pojmy Kniha svornosti a Symbolické knihy sú v ECAV zámenné pojmy pre to isté, teda pre zbierku luteránskych vyznaní), **Augsburské vyznanie**, **Obrana augsburského vyznania**, **Šmalkaldské články**, **Malý katechizmus Dr. Martina Luthera**, **Veľký katechizmus Dr. Martina Luthera** a **Formula svornosti**. Jednotlivé vyznania a texty vznikli

v rôznej dobe. Veľký katechizmus a Malý katechizmus Dr. Martina Luthera sa snaží o vysvetlenie základných článkov nášho učenia. Augsburské vyznanie napísal Filip Melanchton a má 28 článkov. Tie sú rozdelené na dve časti.

2.2.1| Štruktúra Augsburského vyznania

A) Články viery a učenia

Je to súhrn učenia, ktoré sa káže v cirkevných zboroch. Je založené na Písme svätom a neodporuje učenie Rímskej cirkvi.

Ide o tieto články:

1. **O Bohu** – Boh je jeden, predstavujú ho však tri osoby, a to Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch svätý. Všetky uvedené osoby tvoria jednu bytosť, ktorá je večná, nedeliteľná, neohraničená a je Stvoriteľom a Udržovateľom viditeľných aj neviditeľných vecí.
2. **O dedičnom hriechu** – všetci ľudia sú od Adamovho pádu poznačení hriechom už od počatia a narodenia, čo sa prejavuje v zlej žiadostivosti a náklonnosti. Dedičný hriech ztracuje všetkých, ak nie sú znovuzrodení krstom a Duchom svätým.
3. **O Božom Synovi** – Boh Syn sa stal človekom, narodil sa z panny Márie. Má dve prirodzenosti – božskú a ľudskú. Boží Syn Kristus, pravý Boh a pravý človek sa narodil, trpel, bol ukrižovaný, zomrel a bol pochovaný. Je obeťou nielen za dedičný hriech, ale aj za všetky ostatné hriechy. Kristus zostúpil do pekiel a v tretí deň vstal z mŕtvych, vystúpil na nebesia a sedí po Božej pravici, panuje a vládne nad svetom. Tým, ktorí v neho veria, dáva Ducha svätého a ten ich posväcuje, posilňuje, potešuje, dáva im život, rozličné dary a hodnoty, ochraňuje ich pred diablom a hriechom. Tento Kristus potom príde súdiť živých i mŕtvych, ako to učí Apoštolské vierovyznanie.
4. **O ospravedlnení** – odpustenie hriechov nemôžeme dosiahnuť vlastnými zásluhami, skutkami a zadosťučinením. Sme ospravedlnení milosťou od Krista, ak veríme, že Kristus za nás trpel a zomrel a vďaka jeho obete nám budú odpustené hriechy (Boh nám daruje večný život).
5. **O kazateľskom úrade** – Boh ustanovil kazateľský úrad, dal ľuďom evanjelium a sviatosť. Týmto prostriedkami nám Boh dáva Ducha svätého, ktorý v poslucháčoch budí vieru.

6. **O novej poslušnosti** – viera má prinášať „dobré ovocie“ (Evanjelium podľa Matúša, 7. kapitola, 18. verš) a dobré skutky. Boh chce, aby sme konali dobro, ale nie preto, aby sme si svojimi skutkami zaslúžili jeho Jeho milosť. Odpustenie hriechov a spravodlivosť prijímame vierou v Krista.
7. **O cirkvi** – cirkev je len jedna, svätá, kresťanská. Je zhromaždením veriacich, ktorým sa evanjelium čistostne káže a prisluhujú sa sviatosti podľa evanjelia.
8. **Čo je cirkev** – cirkev je zhromaždením všetkých veriacich a svätých, pričom účinok sviatosti nezávisí od viery tých, ktorí ich prisluhujú.
9. **O krste** – krst je potrebný, lebo v ňom ponúka Boh človeku svoju milosť. Krstíme deti, ktoré sa krstom odovzdávajú Bohu a Boh ich prijíma.
10. **O svätej Večeri** – pri Večeri Pánovej sa prisluhuje pravé Kristovo telo a pravá Kristova krv pod spôsobom posväteného chleba a vína, ktoré veriaci prijímajú.
11. **O spovedi** – súkromné rozhrešenie sa má ponechať a nemá sa odstrániť, ale pri spovedi nie je potrebné vymenovávať všetky svoje hriechy, pretože to ani nie je možné.
12. **O pokání** – ten, kto sa bude kajať, dosiahne odpustenie svojich hriechov a cirkev nemôže odmietnuť dať rozhrešenie. Pravé pokánie je, keď človek cíti ľútosť, bolesť, zdesenie nad hriechom a súčasne verí v Kristovo evanjelium a odpustenie hriechov, čím získa od Krista milosť.
13. **O používaní sviatostí** – sviatosti sú svedectvom Božej vôle voči ľuďom, aby sa povzbudzovali a posilňovali svoju vieru. Sú správne užívané vtedy, ak sa prijímajú s vierou.
14. **O cirkevnej správe** – v cirkvi nemá nikto verejne učiť, kázať a prisluhovať sviatosti, ak nie je k tomu riadne povolaný.
15. **O cirkevných poriadkoch** – poriadky v cirkvi, ktoré ustanovili ľudia majú prispievať k pokoju a dobrému poriadku v cirkvi (sviatky, slávnosti a pod.), pričom tieto veci nie sú potrebné na spasenie.
16. **O štátnej moci a svetskej správe** – kresťania môžu bez hriechu pôsobiť v štátnej správe, zastávať vrchnostenský a sudcovský úrad podľa cisárskych a iných platných zákonov, vynášať rozsudky a prisluhovať právo a pod.
17. **O Kristovom príchode na súd** – Ježiš Kristus v súdny deň príde vzkriesiť všetkých mŕtvych, dať veriacim večný život a večnú radosť a zatradiť bezbožných k večnému trestu.

- 18.O slobodnej vôli** – človek má do istej miery slobodnú vôľu, slobodne rozhoduje o veciach prístupných rozumu – avšak bez milosti a pomoci Ducha svätého sa nemôže páčiť Bohu, ani v Neho veriť. Ducha svätého prijímame v Božom slove.
- 19.O príčine hriechu** – Boh stvoril svet a udržuje pri živote celú prírodu. Ak sa človek dopúšťa hriechu a stáva sa bezbožným, pohŕda Bohom a protiví sa mu.
- 20.O viere a dobrých skutkoch** – naše skutky nás nemôžu zmieriť s Bohom a získať nám večnú milosť, ale oboje sa uskutočňuje jedine vierou – keďže veríme, že pre Krista sa nám odpúšťajú hriechy. Kristus je Prostredníkom, aby zmieril Otca s človekom, človek to vlastným konaním dobrých skutkov nedosiahne. Toto učenie rozobral apoštol Pavel hlavne v Liste Efezským v 2. kapitole, 8. verši: *„Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; nie zo skutkov, aby sa nikto nechválil.“* O ospravedlnení vierou sa dozvedáme aj z Listu Rímskym v 5. kapitole, v 1. verši: *„Ospravedlnení teda z viery máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista.“* Touto myšlienkou o ospravedlnení z milosti sa zaoberá aj sv. Augustín vo svojom spise „O duchu a litere.“
- 21.O uctievaní svätých** – svätých si máme pripomínať, aby sme tým posilnili našu vieru, keďže svätým pomohla v živote a dosiahli prostredníctvom nej milosť. Máme si z nich vziať príklad – každý vo svojom povolaní. Nie je možné prostredníctvom Svätého Písma dokázať, že svätých treba vzývať alebo u nich hľadať pomoc. Svedčia o tom aj slová z prvého listu Timoteovi v 2. kapitole, v 5. verši: *„Jeden je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek, Kristus Ježiš.“* Podobne to čítame aj v Liste Rímskym v 8. kapitole, v 34. verši: *„On je jediný Spasiteľ, jediný Velkňaz, trón milosti a Orodovník pred Bohom.“* V prvom liste Jána v 2. kapitole, v 1. verši čítame: *„A keby niekto zhrešil, máme Prímluvcu u Otca, Ježiša Krista spravodlivého.“*

B) Sporné články

Ide o najhlavnejšie sporné články, ktorých cieľom je odstránenie nedostatkov v cirkvi. Sú to články:

- 22.O obidvoch podobách sviatosti** – Večera Pánova je realizovaná v obidvoch podobách, lebo Kristus prikázal: *„Pite z neho všetci“* (Mt 26, 27).

O tom, že sa v prvej cirkvi podávala Večera Pánova v obidvoch podobách, sa dozvedáme z Listu Korinským v 11. kapitole, v 20. verši, resp. z dejín a zo spisov cirkevných otcov (Cyprián, Hieronym, pápež Gelasius).

23. O manželstve kňazov – z dejín a zo spisov cirkevných otcov možno dokázať, že sa kňazi aj diakoni ženili. Veď aj Pavel v prvom liste Timoteovom, v 3. kapitole, v 2. verši hovorí: „*Biskup musí byť teda bez úhony, jednej ženy muž.*“ Vynútený celibát, olúpenie o manželstvo, ktoré sám Boh ustanovil a každému podľa vôle ponechal – nespôsobilo nič dobrého, len mnoho nerestí. Ako nijaký ľudský zákon nemôže zmeniť alebo zrušiť Božie prikázanie, práve tak ho nemôže zmeniť ani nijaký slub.

24. O omši – na verejných omšových obradoch (ide tu totiž nielen o cirkevný, ale aj o teologický rozdiel medzi slovami omša a služby Božie) sa nespievali piesne v latinskom, ale v nemeckom jazyku. Keďže sa omša zneužívala a slúžila sa najmä kvôli peniazom, znehodnotilo sa prisluhovanie sviatostí. Z tohto dôvodu sa z našich zborov vytratil platenej omše. Z omše sa urobila obeť pre živých i mŕtvych, aby sa ňou odňal hriech a ľudia sa tak zmierili s Bohom. Je nutné vyučovať, ako sa má sviatosť správne užívať, a to:

- a) okrem Kristovej smrti neexistuje nijaká iná obeť za dedičný hriech a za všetky hriechy. Kristus sa raz a navždy obetoval za všetky hriechy;
- b) Pavel učí, že milosť pred Bohom dosahujeme vierou a nie skutkami, čo je v protiklade k zneužívaniu omše. Je chyba, ak si niekto myslí, že týmto výkonom dosahuje milosť. Omša v takom prípade používa ako prostriedok na zbavenie sa hriechov a na dosiahnutie Božej milosti a všetkého dobra – nielen pre seba, ale aj pre celý svet a pre všetkých živých a mŕtvych;
- c) sviatosť nie je ustanovená preto, aby prinášala obeť za hriech, lebo už bola vykonaná, ale preto, aby sa povzbudila naša viera a aby sa potešilo svedomie. Práve z tohto dôvodu sa k sviatosti požaduje viera, bez ktorej je sviatosť prijímaná daromne. Omša teda nie je nijaká obeť za iných, aby živým či mŕtvym sňala hriechy, ale má byť slávnosťou spoločstva.

25. O spovedi – je zvykom sviatosť prislúžiť tomu, kto sa vyspovedal a dostal rozhrášenie. Odpustenie sa koná na Božom mieste a z poverenia Boha. Rozhrášením dosiahneme odpustenie hriechov. Nikto nemá byť nútený

vymenovať svoje hriechy, je to nemožné. Ľudská prirodzenosť ich ani sama nemôže vidieť a poznať, ale popri modlitbe je potrebné svedieť sa Bohu, svojmu Pánovi, pravému Sudcovi. Ján Zlatoústý hovorí: „*Svoje hriechy vyznaj vo svojom svedomí a nie ústami.*“

26. O rozlišovaní pokrmov – učilo sa, že rozlišovanie pokrmov a podobné zaužívané tradície slúžia na získanie milosti. Vymýšľali sa nové zákony a poriadky a ich dodržiavanie sa vyžadovalo, čím v cirkvi vzniklo mnoho bludov, preto:

- a) apoštol Pavel bojoval proti Mojžišovmu zákonu a ľudským tradíciám, aby sme sa naučili, že pred Bohom nás skutky neospravedlňujú, ale jedine vierou v Ježiša Krista a pre Krista dosiahneme milosť. Milosť sa nedá zaslúžiť ustanovenými pôstmi, rozlišovaním pokrmov, predpismi o odevoch a pod.;
- b) tradície zatemnili Božie prikázania, alebo ich postavili vysoko nad Božie prikázania. Za spôsob svätenia bohoslužby sa považovalo to, keď sa niekto postil, skromne obliekal – to sa nazývalo duchovným (kresťanským) životom. Jedine cirkevné zvyky sa označovali za sväté a dokonalé;
- c) tieto zvyky sa stali záťažou pre svedomie, nebolo možné ich všetky zachovávať, niektorí hľadali poľahčujúce spôsoby, aby pomohli svojmu svedomiu. Zachovávaním všelijakých ľudských zvykov si nemožno zaslúžiť milosť, ani zmieriť Boha, ani zadostučiniť za hriech. Nie je správne robiť z toho bohoslužbu. Aj v Evanjeliu podľa Matúša sa v 15. kapitole a 11. verši píše: „*Nie to, čo vchádza do úst, poškvŕňuje človeka, ale čo z úst vychádza, to poškvŕňuje človeka.*“, ďalej v Liste Kolosenským v 2. kapitole a 16. verši: „*Nech vás teda nikto neposudzuje ani pre jedenie a pitie, ani pre sviatky, novmesiace alebo soboty.*“ Každý je povinný žiť tak, aby sa hriechu neposkytovala nijaká príležitosť. Kristus v Evanjeliu podľa Lukáša v 21. kapitole a 34. verši hovorí: „*Dbajte, aby vaše srdcia neboli obťažované obžerstvom a opilstvom...*“

27. O kláštorných sľuboch – kláštorné sľuby boli vymyslené, aby sa dodržiavala disciplína v kláštoroch. Mnohí sa tam dostali z nevedomosti, alebo boli primladí. Tvrdilo sa, že kláštorný sľub sa vyrovná krstu a kláštorným životom si človek zaslúži odpustenie hriechov a ospravedlnenie pred Bohom. Kláštorné sľuby sa tak častokrát hodnotili vyššie ako krst. Predtým

sa chodilo do kláštora študovať Písmo, no neskôr sa zaužívalo, že kláštor-ný život slúži na zaslúženie Božej milosti a zbožnosti pred Bohom, že je to stav dokonalosti. Všetci majú právo uzavrieť manželstvo. Božie prikázanie znie: „Ale aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu a každá vlast-ného muža“ (1 Korinským, 7. kapitola, 2. verš).

28. O právomoci biskupov – poznáme dve formy vládnutia – svetskú a du-chovnú, ktoré sa nemajú miešať a prekryvať. Duchovná právomoc má poverenie kázať evanjelium a prisluhovať sviatosti. Nesmie zasahovať do svetskej právomoci – dosadzovať a zosadzovať kráľov, rušiť svetské zákony a pod. Aj Kristus hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta“ (Evanje-lium podľa Jána, 18. kapitola, 36. verš). Biskupský úrad spočíva v tom, že zvestuje evanjelium a rozhoduje o otázkach učenia. Dohliada, aby sa v cirkvi všetko dialo podľa poriadku, ale nie také, ktorými by sa dosaho-vala Božia milosť.

V závere Augsburského vyznania sa uvádza, že všetky uvedené články nie sú v rozpore so Svätým Písmom alebo všeobecnou kresťanskou cirkvou. Pod Augsburské vyznanie sa podpísalo sedem nemeckých kniežat a prostredníctvom vrchnosti dve slobodné mestá: Norimberg a Reutlingen.

2.3| Vzťah vedy a viery

Vzťahy vedy a viery boli v minulosti živé a zaujímavé, a tak je to aj dnes.

J. Krempaský (2006) uvádza 2 definície viery:

1. viera – je to, na čo nemáme žiadne argumenty, nie je to pre nás absolútna istota.
2. viera – širší význam slova a môžeme ho nahradiť slovom „vierovyznanie“ alebo „svetonázor“.

K viere je potrebné poznať Božie slovo – Bibliu a jej texty, ktoré sú písané v rôznych štýloch, od rozprávania cez podobenstvá ap. Ich texty sú nemenné. V porovnaní s vierou sa veda neustále mení, dopĺňa sa o nové poznatky, aj keď základné prírodné vedy (biológia, fyzika, astrofyzika a iné) majú už svoju dôveryhodnosť a stabilitu. Pravda, ktorá je sprostredkovaná ľuďom, by mala byť na úrovni ich poznania a chápania, aby dokázali vnímať tento svet. Biblia

používa rôzne alegórie či podobenstvá na vysvetlenie dôležitých životných právd. Inak chápe niektoré texty v Biblii laik a inak teológ alebo vedec. Sú otázky, na ktoré veda dokáže človeku odpovedať, ale je mnoho otázok, na ktoré človek nedostane očakávanú odpoveď. Ak by sa napríklad vedecky dala dokázať existencia Boha, viera by potom stratila svoj zmysel. Jednoducho sú otázky, na ktoré veda nikdy nedokáže nájsť odpoveď.

Vzťah kresťanstva a prírodných vied sa postupne vyvíja. Do 15. storočia tieto dve veci neboli v rozpore, no to sa zmenilo, keď sa začal v spoločnosti prejavovať vážnejší záujem o prírodné vedy. Nové objavy a poznatky stavali ľudí do konfrontácie, či sa vedecky dajú dokázať biblické pravdy. Tieto konfrontácie vedy a viery J. Krempaský (2006) rozdelil na tzv. päť káuz:

♦ **heliocentrizmus kontra geocentrizmus:**

- heliocentrizmus – novoveká (Kopernikova) predstava o našej slnečnej sústave, v ktorej strede sa nachádza nehybné Slnko a naša Zem ho obieha spolu s inými planétami);
- geocentrizmus – starogrécka predstava o Slnečnej sústave, podľa ktorej je Zem jej stredom a okolo nej obieha Slnko;

♦ **teizmus kontra ateizmus:**

- teizmus – viera v dokonalého Boha, ktorý stvoril svet a spravuje ho,
- ateizmus – popieranie existencie Boha (božstiev);

♦ **kreacionizmus kontra evolucionizmus:**

- kreacionizmus – názor, že svet vznikol priamou tvorivou aktivitou Stvoriteľa,
- vedecký kreacionizmus – pripúšťa aj úseky spontánnej evolúcie,
- evolucionizmus – filozofická koncepcia založená na predpoklade, že všetko čo pozorujeme v našom vesmíre vzniklo vývojom;

♦ **večnosť kontra časová obmedzenosť vesmíru:**

- otázky týkajúce sa rozpínania vesmíru (Erwin Hubble dokázal, že vesmír nie je stacionárny, ale dynamický útvar), vesmír má svoj začiatok – teda nie je večný;

♦ **harmónia kontra chaos:**

- vo vesmíre má svoje miesto aj harmónia a chaos, oboje tu existuje paralelne.

V otázkach vzniku vesmíru J. Krempaský (2006) hovorí o „Veľkom tresku“, ktorý sa skutočne stal pred pätnástimi miliardami rokov, ale chápe ho ako

posolstvo Biblie o stvorení sveta. Veda nikdy nebude schopná presne zistiť, čo sa vo vesmíre naozaj stalo, sú to len dedukcie, ktoré sa opierajú o určité zákonitosti.

J. Krempaský (2006) opisuje šesť najdôležitejších etáp vývoja sveta:

1. po Veľkom tresku pôsobilo veľmi tvrdé elektromagnetické žiarenie, nazývané aj „éra žiarenia.“ Je to žiarenie zachované do súčasnosti pod vedeckým názvom „reliktové žiarenie“ a po prvý raz sa odhalilo v roku 1965;
2. prvá éra trvala asi trisťtisíc rokov a po nej vznikli tzv. „štruktúrotrvorné“ gravitačné sily. Tento proces sa nazýva „vesmírna rekombinácia“ a jej trvanie sa odhaduje na milióny rokov;
3. vznik galaxií a hviezd ako následok vesmírnej rekombinácie, rozpínania vesmíru a pôsobenia gravitačných síl, tzv. vesmírna štrukturalizácia, ktorá prebieha nepretržite dodnes;
4. vznik slnečných sústav a možnosť rozvinutia života. Slnečná sústava musela spĺňať prísne kritériá na to, aby vôbec vznikol život;
5. prechod z neživej na živú hmotu bol dlhodobý vývoj charakterizovaný veľkými zmenami. Ich genézu už dnes vie veda dostatočne vysvetliť;
6. po týchto etapách sa objavuje človek ako rozumná bytosť.

Ak si tieto etapy dáme do súvislosti s posolstvom Biblie o stvorení sveta, vidíme v nich jasné paralely. Biblia nám hovorí o stvorení sveta a človeka na Zemi. Informácie v Biblii sa sústreďujú predovšetkým na dianie na Zemi, aj keď my tieto informácie chápeme v širších súvislostiach.

Biblické stvorenie sveta a človeka je zaznamenané v Prvej knihe Mojžišovej v prvej kapitole (Genesis) takto:

Stvorenie sveta

„Na počiatku stvoril Boh nebo a zem. Zem však bola beztvárna a pustá; tma bola nad prahlinou a Duch Boží sa vznášal nad vodami. Vtedy riekol Boh: Buď svetlo! A bolo svetlo. Boh videl, že svetlo je dobré; vtedy Boh oddelil svetlo od tmy. Boh pomenoval svetlo dňom a tmou pomenoval nocou. A bol večer a bolo ráno: prvý deň.“

Prečo je stvorenie slnka opísané až na štvrtý deň, keď bolo stvorené v prvý deň? Vysvetlenie spočíva v tom, že vo vesmíre existovala „éra žiarenia“, ktorá trvala trisťtisíc rokov – v Biblii obrazne povedané „jeden deň“.

Biblia pokračuje: *„Potom riekol Boh: Buď obloha uprostred vôd a oddeluj vody*

od vôd. A tak učinil Boh oblohu a oddelil vody pod oblohou od vôd nad oblohou. A stalo sa tak. Boh pomenoval oblohu nebom. A bol večer a bolo ráno: druhý deň.“

„Druhý deň“ stvorenia hovorí o oddelovaní vôd, pričom nejde o vodu ako takú, ale o vodík, ktorý sa po skončení procesu generovania „svetla“ oddelil od žiarenia – „vesmírna rekombinácia“.

Tretí deň Biblia opisuje:

„Potom riekol Boh: Nech sa vody nahromadia na jedno miesto pod nebom a nech sa ukáže súš! I stalo sa tak. Boh pomenoval súš zemou a nahromadené vody pomenoval morom. A Boh videl, že to bolo dobré. Potom riekol Boh: Nech zem vydá sviežu zeleň, semenoplodné byliny a ovocné stromy rozličného druhu, čo rodia na zemi ovocie, v ktorom je ich semä! I stalo sa tak. Zem vydala sviežu zeleň, semenoplodné byliny rozličného druhu a stromy rodiace ovocie, v ktorom je semä rozličného druhu. I videl Boh, že to bolo dobré. A bol večer a ráno: tretí deň.“

Tretia etapa vedeckého scenára – vedecká reštrukturalizácia hovorí o vzniku galaxií a hviezd a nábeh na suchú zem, i keď rastlinstvo nie je možné do tejto etapy vtesnať. Podľa J. Krempaského (2006) sa rastlinstvo nepovažovalo za živý organizmus, ale skôr o tzv. „vlasy zeme“.

V Biblii nachádzame nasledujúci opis štvrtého dňa:

„Potom riekol Boh: Nech sú svetlá na nebeskej oblohe na oddelovanie dňa od noci a nech budú znameniami na určovanie období, dní a rokov. Nech budú svetlami na nebeskej oblohe, aby osvetľovali zem! I stalo sa tak. Boh učinil dve veľké svetlá: väčšie svetlo, aby vládlo nad dňom, a menšie svetlo, aby vládlo nad nocou; a aj hviezdy. Boh ich umiestnil na nebeskú oblohu, aby osvetľovali zem, aby vládli nad dňom aj nocou a aby oddelovali svetlo od tmy. A Boh videl, že to bolo dobré. A bol večer a bolo ráno: štvrtý deň.“

K tomu, aby mohol existovať život na zemi, je potrebná prítomnosť rôznych chemických prvkov (najmä uhlík). Tieto prvky sa objavili vtedy, keď najstaršie slnká vybuchli po vyčerpaní vodíkového paliva, čím sa do vesmíru dostala prachová hmota obohatená aj o ostatné prvky.

Z nej vznikli ostatné slnká novej generácie a tie sa mohli stať zárodkom nového života. Vzniká slnečná sústava.

Piaty deň podľa Biblie:

„Potom riekol Boh: Nech sa vody víria pohybom živých tvorov a vtáctvo nech

poletuje ponad zem a na nebeskej oblohe. Vtedy stvoril Boh veľké morské zvieratá a všetky živé tvory rozličného druhu, čo sa hýbu a ktorými sa víria vody; aj všetko okrídlené vtáctvo podľa jeho druhov. A Boh videl, že to bolo dobré. I požehnal ich Boh hovoriac: Plodte a množte sa a naplňte morské vody. I vtáctvo nech sa rozmnoží na zemi. A bol večer a bolo ráno: piaty deň.“

Piaty deň je podľa Biblie charakterizovaný stvorením vodných živočíchov a vtáctva. Podľa vedcov sa tento „deň“ stal po uplynutí asi jedenástich až dvadsiatich miliárd rokov.

Šiesty deň stvorenia je v Biblii zaznamenaný takto:

„Potom riekol Boh: Nech zem vydá živé tvory rozličného druhu: dobytok, plazy a poľnú zver rozličného druhu! I stalo sa tak. Boh učinil rozličné druhy poľnej zveri, rozličné druhy dobytky a všetky zemeplazy rozličných druhov. A Boh videl, že to bolo dobré. Potom riekol Boh: Učínme človeka na svoj obraz, podľa našej podoby, aby panoval nad morskými rybami, nad nebeským vtáctvom, nad dobytkom, nad všetkou poľnou zverou a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi. Tak stvoril Boh človeka na svoj obraz; na Boží obraz ho stvoril; ako muža a ženu ich stvoril. Potom ich Boh požehnal a riekol im: Plodte sa a množte sa, a naplňte zem; podmaňte si ju a panujte nad morskými rybami, nad nebeským vtáctvom a nad každým živočíchom, čo sa hýbe na zemi! Potom riekol Boh: Ajhľa, dal som vám všetky semenopločné byliny, ktoré sú na celej zemi, a všetky stromy, na ktorých je ovocie s ich semenom: to vám bude za pokrm. Všetkým však zvieratám zeme, všetkému nebeskému vtáctvu a vôbec všetkému, čo sa hýbe na zemi a má v sebe dych života, budú potravou všetky zelené byliny! I stalo sa tak. A Boh videl všetko, čo učinil, a hľa, bolo to veľmi dobré. A bol večer a bolo ráno: šiesty deň.“

Šiesty deň je dňom zrodu života zvierat a človeka, pričom je na uvážení každého, či človek patrí do ríše zvierat a postupne sa vyvíjal, alebo je človek niečím výnimočnou bytosťou.

V prospech tejto druhej varianty sa v Biblii uvádza – „učínme človeka na náš obraz, nám podobný...“ Podobnosť sa vzťahuje na duševnú sféru, na schopnosť myslieť a slobodne sa rozhodovať.

V ďalšej kapitole Biblie sa dočítame, že človek bol stvorený z „prachu zeme“ – z hliny, ktorá vznikla vývojom. Je stvorený v ten deň, keď boli stvorené aj zvieratá, telesne je podobný vývoju zvierat. Človek sa však skladá aj z duše, ktorá bola vdýchnutá Bohom.

Veda zatiaľ nevie nájsť súvislosti medzi biologickým systémom a systémom myslenia a sebareflexiou. Možno teda skonštatovať, že v priebehu evolúcie Boh zasiahol, keď vdýchol človeku dušu.

Veda a náboženstvo sú tak podľa Krempaského vo vzájomnom vzťahu, lebo v nich vidieť prepojenosť hmoty a ducha.

Boli však obdobia, keď veda nebola dôležitá a dôraz sa kládol len na náboženstvo a toto obdobie zasa vystriedalo obdobie, keď niektorí hovorili o tom, že náboženstvo viac nebude potrebné, lebo všetko sa bude dať potvrdiť vedou.

Ak priznáme, že vzťah medzi vedou a vierou je predsa len možný, potom obe zložky budú v harmónii, ich závery sa nevylučujú, ale naopak, dopĺňajú sa.

3| EVANJELICKÁ CIRKEV A. V. NA SLOVENSKU (ECAV)

3.1| Počiatky cirkvi

Kresťanská cirkev vznikla v päťdesiaty deň po vzkriesení Pána Ježiša Krista. Učeníci zhromaždení v Jeruzaleme boli svedkami zoslania Ducha svätého v podobe ohnivých jazykov a po tejto udalosti začali zvestovať evanjelium o ukrižovanom a vzkriesenom Ježišovi Kristovi mnohým národom.

Pod vplyvom Petrovej kázne sa v Jeruzaleme dalo pokrstiť tritisíc ľudí, a tak sa sformoval prvý cirkevný zbor. Misijná činnosť apoštolov a najmä apoštola Pavla mala za následok zakladanie mnohých cirkevných zborov.

Život prvých kresťanov bol príkladný, o čom svedčia aj slová zo Skutkov apoštolov v 2. kapitole a v 42. – 48. verši: *„Títo zotrvali v apoštolskom učení a v spoločenstve, lámaní chleba a na modlitbách. I prišla bázeň na všetky duše, a apoštoli činili mnoho zázrakov a znamení. A všetci veriaci, ktorí boli pospolu, všetko mali spoločné, aj statky a majetky predávali a rozdeľovali všetkým, ako kto potreboval; deň po dni zotrvali jednomyselne v chráme, lámali chlieb po domoch a prijímali pokrm s plesajúcim a úprimným srdcom, chválili Boha a boli obľúbení u všetkého ľudu. A Pán pridával na každý deň takých, ktorí boli zachránení.“* Takýmto spôsobom kresťanská cirkev rástla a šírila sa po celej Rímskej ríši.

Po dobytí jeruzalemského chrámu v roku 70 po Kristovi začali Rimania prenasledovať kresťanov. Pokladali ich za nepriateľov ríše, pretože nechceli vzdávať obete pohanským modlám a nepokladali cisára za božstvo. Ich prenasledovanie bolo vykonávané obzvlášť krutými spôsobmi: ukrižovaním, upaľovaním zaživa, zabávaním sa na ich utrpení v aréne a pod. Najkrutejšími prenasledovateľmi kresťanov boli cisári Nero, Traján, Decius a Dioklecian. Aj keď kresťanská cirkev bola takto kruto prenasledovaná, počet kresťanov v cirkevných zboroch rástol.

Prenasledovanie cirkvi zastavil cisár Konštantín Veľký vydaním cisárskeho rozkazu, tzv. Milánskeho ediktu v roku 313, ktorým zakázal prenasledovať

a zabíjať kresťanov a zaručil im náboženskú slobodu. Keďže bol naklonený myšlienkam kresťanstva, dosadzoval kresťanov na najvyššie úradné miesta a kresťanstvo sa tak stalo štátnym náboženstvom. Začalo sa hromadné krstenie pohanov, ktoré nebolo vždy spojené s vierou; v mnohých prípadoch šlo o získanie výhod v zamestnaní a úrade.

Na ekumenických konciloch sa formulovali základné vyznania kresťanskej cirkvi, ktoré sú dodnes platné. Ide o nasledujúce koncily:

- Ekumenický koncil – Nicea (325) – so záverom: Ježiš Kristus je rovnakej podstaty s Otcom.
- Ekumenický koncil – Konštantinopol (381) – so záverom: Boh je jeden a existujú tri jeho dokonalé podstaty; Duch Svätý je Boh.
- Ekumenický koncil – Efez (431) – so záverom: Ježiš Kristus je dokonalý Boh splodený Otcom večnosti a dokonalý človek narodený z Márie; dve prirodzenosti v Kristovi od seba nemožno oddeliť.
- Ekumenický koncil – Chaldecum (451) – so záverom: Ježiš Kristus je jedna osoba v dvoch prirodzenostiach, ktoré sa nemiešajú, sú neoddeliteľné, nerozdeliteľné a nemeniteľné.

V roku 1054 nastal v cirkvi veľký rozkol. Cirkev sa rozdelila na východnú (grécku) cirkev na čele s patriarchom v Carihrade a západnú (rímsku) cirkev na čele s pápežom v Ríme. Do oboch cirkví preniklo množstvo prvkov, ktoré nemali základ v Písme svätom – vzývanie svätých, učenie o očistci, odpustky a podobne. Tak, ako sa kresťania vzdälovali od Písma svätého, upadali aj mravne. Predstavitelia cirkví, najmä pápeži a biskupi sa starali viac o svetské veci a chceli získať aj moc nad panovníkmi.

V kláštoroch a pri kostoloch bývali školy, ktoré šíрили vzdelanosť. Školská veda sa volala „scholastika“ a slúžila na racionálne zdôvodnenie cirkevnej viery. Vynikajúcim scholastikom sa stal Tomáš Akvinský a jeho učenie je základom rímskokatolíckej dogmatiky.

Ludová zbožnosť sa pestovala prostredníctvom legiend o svätých, uskutočňovali sa púte na sväté miesta, pestovala sa úcta k relikviám, spoveď sa stala povinnou aspoň raz do roka. Pokánie sa dokazovalo viditeľnými trestami, ktoré nahrádzali odpustky. Bola zriadená krutá inkvizícia. Duchovní predstavovali Boha ako krutého sudcu, ktorý trestá každý hriech.

3.2| Predreformátori v cirkvi

Aj keď v cirkvi bolo mnoho zlého, predsa sa v nej našli ľudia, ktorí netúžili po svetskej sláve, bohatstve a moci a upozorňovali veriacich na odklon od cirkvi a od Písma svätého. Medzi týchto ľudí zaraďujeme tzv. predreformátorov cirkvi, ktorí za svoje snahy zaplatili vlastným životom. Ide napr. o Petra Valda z Francúzska, Jána Viklefa z Anglicka, Hieronýma Savonarolu z Talianska. V Čechách bol najznámejším predreformátorom Majster Ján Hus.

Majster Ján Hus (1372 – 1514) bojoval za nápravu cirkvi, čistotu viery a pestovanie mravnosti vo veriacich. Vyštudoval na Karlovej univerzite, kde sa neskôr stal profesorom a rektorom. Zároveň bol kazateľom v Betlehemskej kaplnke. Vo svojich kázňach kritizoval predstaviteľov cirkvi a pápeža, ich nemravnosť a skazenosť. Otvorene vystupoval proti predávaniu odpustkov, zasadzoval sa o používanie materinskej reči na bohoslužbách a za podávanie kalicha pri sviatosti Večere Pánovej. Pápež ho uvrhol do klatby. Na sneme v Kostnici ho odsúdili a 6. júla 1415 popravili upálením na hranici.

3.3| Martin Luther a reformácia

Martin Luther (1483 – 1546) sa narodil v rodine chudobného baníka, v ktorej bol prísne vychovávaný. Navštevoval mestskú školu v Mansfelde a v štúdiu pokračoval v Magdeburgu. Ako osemnásťročný sa zapísal na artistickú fakultu univerzity v Erfurte a v roku 1505 bol promován za magistra atrium. Podľa otcovej vôle pokračoval v štúdiu práva. Počas búrky sa ocitol v kritickej chvíli a vtedy si zaumienil, že sa stane mníchom. Vstúpil do augustínskeho kláštora v Erfurte a žil prísny životom, ktorým sa pokúšal dosiahnuť kresťanskú dokonalosť. Stredoveká zbožnosť v ktorej bol vychovaný, ho uvádzala do zákonníckej zbožnosti, ktorá bola v jeho vnútri spochybňovaná. Navyše vstupom do kláštora si pohneval aj otca. Predstavený kláštora – J. Staupitz mu navrhol štúdium teológie a poslal ho do Wittenbergu, aby sa tam stal profesorom teológie a pokračoval v ďalších štúdiách teológie. V roku 1512 promoval za doktora teológie.

M. Luther často premýšľal o Božej spravodlivosti, v ktorej hľadal istotu, trápil sa pocitom hriešnosti a ani sviatosť pokánia ho neuspokojovala. Odpovede

na svoje otázky hľadal v Písme a kľúčovým textom sa mu stal Žalm 31, 2. verš: „*K Tebe sa utiekam, ó Hospodine, keď nikdy nie som zahanbený! Zachráň ma svojou spravodlivosťou!*“ a List Rímskym (1. kapitola 17. verš): „*Spravodlivý z viery bude žiť.*“

Pochopil, že len evanjelium nám zjavuje Božiu spravodlivosť, ktorej sa nám dostáva vo viere (Justificatio sola fide – ospravedlnenie iba vierou). Svoje názory rozvíjal v prednáškach a jeho žiaci, ktorých viedol k štúdiu Biblie si osvojovali jeho myšlienky.

V cirkvi boli vyhlásené tzv. jubilejné odpustky na stavbu chrámu sv. Petra v Ríme, čo vo Wittenbergu nepovolilo saské knieža Fridrich a tieto odpustky neboli povolené ani v ďalších krajinách Nemecka. Luther zdôrazňoval demoralizujúci vplyv odpustkov a proti nim aj kázal. Všetky udalosti vyvrcholili dňa 31. 10. 1517, keď na dvere chrámu vo Wittenbergu pribil deväťdesiatpäť výpovedí (téz) proti odpustkom. Tieto výpovede sa rýchlo rozšírili po celom Nemecku. Pápež Lev X. poveril kardinála Kajtána, aby preskúmal tieto výpovede a referoval o nich.

Hlavným protivníkom M. Luthera sa stal Ján Eck, najvýznamnejší teológ šesnásteho storočia v Nemecku, s ktorým viedol viaceré dišputy (známa je Lipská dišputa z roku 1519). M. Luther napísal vysvetlenie svojich výpovedí pápežovi, v ktorých vysvetľuje, že cirkev potrebuje reformáciu, že to nie je vec ani človeka, ani pápeža, ale celého kresťanstva. Luther získaval čoraz viac prívržencov, medzi ktorých patrili aj Filip Melanchton – filológ, historik, autor mnohých učebníc, spisov a polemík a tiež teológ a učiteľ hebrejčtiny a gréčtiny. Študoval teológiu u Luthera, s ktorým sa spriatelil a nadchol sa jeho učením o ospravedlnení. Lutherovo učenie bolo odsúdené a na príkaz pápeža boli jeho spisy spálené a Luther bol v roku 1521 prekliaty pápežom.

V tomto roku sa konal aj snem vo Wormsi, kde bol Luther pozvaný. Mal odvolať svoje učenie. Na tomto sneme Luther vyhlásil, že nemôže nič odvolať: „Tu stojím, ináč nemôžem. Tak mi Pán Boh pomáhaj!“ Tu sa rozišiel s reformným katolicizmom.

Po týchto udalostiach bol „unesený“ svojimi prívržencami na hrad Wartburg pod menom rytier Juraj a čas strávený na hrade (desať mesiacov) vyplnil usilovnou prácou. Prekladal Novú zmluvu z gréckeho do nemeckého jazyka, a tým vytvoril nemeckú literárnu reč, písal kázne a príhovory. Na tomto hrade vznikla aj pieseň „Hrad prepevný“, ktorá je v súčasnosti hymnou ECAV

na Slovensku. M. Luther sa neskôr oženil s bývalou mníškou Katarínou von Bora. Toto manželstvo bolo požehnané šiestimi deťmi.

Vo Wittenbergu a v celom jeho okolí sa šíрили myšlienky reformácie, k čomu prispelo aj vynájdenie kníhtlače (Guttenberg). Zrušili sa súkromné omše, do praxe bola uvedená Večera Pánova evanjelickým spôsobom (pod obojakým spôsobom). Reformácia sa tak postupne šírila a prekročila aj hranice Nemec-ka. Dr. Martin Luther napísal viaceré spisy, v ktorých vysvetľuje potrebu re-formy v cirkvi, učí žiť veriacich kresťansky podľa Písma svätého a odmieta vtedajšiu prax v cirkvi. Medzi najvýznamnejšie spisy M. Luthera patria:

- Veľký katechizmus Dr. Martina Luthera – určený pre kňazov a učiteľov,
- Malý katechizmus Dr. Martina Luthera – určený pre deti a bežných ľudí,
- Reč o dobrých skutkoch,
- Kresťanskej šľachte nemeckého národa,
- O babylonskom zajatí cirkvi,
- O kresťanskej slobode,
- O svetskej vrchnosti a iné.

Filip Melanchton tiež napísal významné diela, ktoré podávali a obhajovali učenie evanjelickej cirkvi:

- Augsburské vyznanie,
- Obrana augsburského vyznania a ďalšie reformačné spisy.

Dr. Martin Luther aj Filip Melanchton sú pochovaní pod kazateľňou v chrá-me vo Wittenbergu, kde obaja počas svojho života pôsobili ako kazatelia (Ve-selý 1999).

3.4| Vznik Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku od čias reformácie

Reforma cirkvi nezasiahla iba Nemecko, ale šírila sa aj do ostatných kra-jín, a to najmä vďaka nemeckému obyvateľstvu žijúcemu na našom území a prostredníctvom študentov, ktorí študovali v Nemecku. Tak myšlienky re-formácie prenikli aj na naše územie a rýchlo si získali svojich zástancov.

Kráľ Maximilián, ktorý v tej dobe vládol, nechal myšlienkam reformácie voľ-ný priebeh. Okrem obyčajných poddaných sa k myšlienkam reformácie hlá-sila aj šľachta a obyvatelia banských a slobodných miest, napr. Banská Bystri-ca, Banská Štiavnica, Kremnica, Bardejov, Košice, Bánovce nad Bebravou ai.

M. Klátik (2012) uvádza, že už v prvej polovici 16. storočia sa začali organizovať prvé evanjelické cirkevné zbory v banských mestách na Spiši a Šariši – neskôr združenie týchto cirkevných zborov dostalo názov „seniorát“. Prvým evanjelickým seniorom sa stal Michal Radašín v roku 1546 na synode v Prešove.

Šírenie reformačných myšlienok nemalo pozitívny ohlas u vládnucej dynastie Habsburgovcov, ktorí sa snažili násilne zastaviť šírenie reformačných myšlienok. Nastúpilo obdobie protireformácie s cieľom obnovenia jednoty rímskokatolíckej cirkvi. Hlavným predstaviteľom protireformácie bol ostrihomský arcibiskup Mikuláš Oláh a vykonávateľom opatrení jezuitská rehoľa.

V roku 1606 bol podpísaný Viedenský mier, čo pre evanjelikov znamenalo zbavenie sa poručníctva. Evanjelici sa chceli stať samostatnou cirkvou. Za zástupcu evanjelikov bol zvolený palatín Juraj Thurzo a superintendent Eliáš Láni. V roku 1610 zvolali do Žiliny synodu (Žilinská synoda), kde boli prijaté synodálne zákony, ktoré umožnili organizačné osamostatnenie sa evanjelikov. Územie Slovenska bolo rozdelené do troch superintendencií, a to trenčianskej, banskej a nitrianskej. V synode v Spišskom Podhradí sa v roku 1614 upravilo postavenie evanjelikov na východnom Slovensku.

Zvolený uhorský kráľ Ferdinand II. (1618) a ostrihomský arcibiskup jezuita Peter Pazmáň mali snahu rekatolizovať Uhorsko hoci aj násilím. Rekatolizácia sa zamerala predovšetkým na šľachtu a školy. Evanjelickí farári a učitelia boli odsúdení, väznení, vyslaní na galeje a boli im zhabané majetky. Postupne tak začali zanikať evanjelické cirkevné zbory a senioráty.

Najkrutejšie prenasledovanie evanjelikov bolo za čias vlády cisára Leopolda I. (1671 – 1681) a arcibiskupa Juraja Selepčeniho. V tomto období sa evanjelikom násilne odoberali kostoly, fary a školy; evanjelickí farári boli odsúdení, väznení, ale aj popravovaní.

V tomto období sú zaznamenané aj tri bratislavské sudy:

- v roku 1671 – bolo odsúdených 233 evanjelikov, ktorých uväznili, pozbavili majetku a niektorých aj popravili;
- v roku 1673 – predvolali 33 evanjelických kňazov, ktorých pozbavili úradu, alebo uvrhli do vyhnanstva;
- v roku 1674 – bolo predvolaných 346 kňazov a učiteľov pred súd, ktorých uväznili alebo predali na galeje ako otrokov.

Snem v Šoproni (1681) na chvíľu uvoľnil napätie a evanjelici si mohli postaviť

v každej stolici dva artikulárne chrámy. Uvoľnenie trvalo len chvíľu, pretože už v roku 1684 pri povstaní Imricha Tököliho bol povolaný generál Antonio Caraffa, ktorý dal popraviť na prešovskom námestí dvadsaťštyri významných evanjelických mešťanov (Prešovské jatky).

Začiatkom osemnásteho storočia vypuklo povstanie Františka Rákociho II. (1703) a evanjelici od neho očakávali zlepšenie svojej situácie.

Ako uvádza D. Veselý (1994), bola zvolená synoda do Ružomberku. V roku 1707 sa na Ružomerskej synode prijalo dvadsaťpäť článkov (kánonov) a potvrdenie záväznosti Symbolických kníh. O to sa usiloval najmä superintendent Daniel Krman. Okrem toho synoda určila svätenie dvadsiatich troch cirkevných sviatkov. Rozhodla sa zostaviť agendu o bohoslužobnom poriadku a územie sa rozdelilo do štyroch superintendencií (dištriktov).

Reakciou na tieto udalosti bolo, že po uzavretí Szatmárskeho mieru (1711) sa znova postavenie evanjelikov zhoršilo, mali zakázané zvolávať synody a konventy a superintendencie boli zrušené.

Evanjelici boli znova prenasledovaní a viacerí opúšťali svoje domovy a vysťahovali sa na Dolnú zem, kde bola voľná pôda a mohli sa tam usídlieť. V tomto čase bol uväznený aj superintendent Daniel Krman, ktorý vo väzení zomrel. Obdobie protireformácie sa uzavrelo vydaním Tolerančného patentu (1781) cisárom Jozefom II. Tolerančný patent rešpektoval slobodu pre nekatolícke cirkvi s možnosťou stavať kostoly bez veže a zvonice tam, kde bolo aspoň sto evanjelických rodín. Znova sa začali budovať cirkevné zbory, zakladali sa školy, stavali fary.

Ako uvádza M. Klátik (2012), Tolerančný patent síce zohľadňoval protestantské cirkvi, ale nezrovnoprávnil ich s katolíckou cirkvou. Evanjelici boli odkázaní len na dobrovoľné príspevky svojich veriacich.

V roku 1803 bol založený Ústav reči a literatúry česko-slovenskej a boli položené základy národného obrozenia (P. J. Šafárik a J. Kollár). Na bratislavskom evanjelickom lýceu pôsobil Ľudovít Štúr, ktorý spolu s ostatnými študentmi zakladal spolky a snažil sa o národné prebudenie, pretože silnel vplyv maďarizácie, a to najmä zo strany generálneho inšpektora grófa K. Zaya.

Keďže sa evanjelici bránili proti maďarizácii, Ľ. Štúr bol zbavený profesúry a vyhodený z lýcea a niektorí študenti odišli na protest s ním. V roku 1843 sa Hurban, Hodža a Štúr dohodli na novom spisovnom jazyku na báze kultúrnej stredoslovenčiny. V roku 1844 bol založený spolok Tatrín v Liptovskom

sv. Mikuláši a v roku 1845 začali vychádzať Štúrove „Slovenskje národňje novini“. Toto obdobie sa vyznačovalo vznikom ďalších rôznych spolkov, hospodárskych družstiev a sporiteľní. Na bohoslužbách sa používala Kralická Biblia, Tranovský kancionál, ale aj Zpěvník.

V roku 1848 sa uskutočnila revolúcia, ktorej hlavnými vodcami boli E. Štúr, J. M. Hurban a M. M. Hodža. Cisársky patent (1859) síce umožňoval evanjelikom vytvoriť si vlastnú cirkevnú správu, ale v spoločnosti sa prejavovali snahy patent odvolať.

Na námestí v Turčianskom sv. Martine (1861) boli prečítané požiadavky v tzv. Memorande slovenského národa a vznikla Matica slovenská (1863). Vydávali sa Cirkevné listy a vznikli tri evanjelické gymnáziá (v Revúcej, Turčianskom sv. Martine a Kláštore pod Znievom). Maďarizácia postupovala, bolo zavedené povinné vyučovanie maďarčiny (Apponyiho zákony). V roku 1898 bol založený v Liptovskom sv. Mikuláši vydavateľský spolok Transcius, ktorý plnil dôležitú funkciu v evanjelickej cirkvi – vydával časopisy.

Po rozpade Rakúsko-Uhorska vznikol dňa 28. októbra 1918 samostatný štát Čechov a Slovákov. Minister pre správu Slovenska Vavro Šrobár a najvýznamnejší predstavitelia evanjelickej cirkvi sa stretli na zasadnutí v Žiline dňa 21. januára 1919, na ktorom bolo vydané Memorandum slovenských evanjelikov, na základe ktorého bola ustanovená Generálna rada ako dočasný orgán evanjelickej cirkvi. Memorandum obsahovalo aj žiadosť o úplnú náboženskú rovnoprávnosť, vlastné školstvo a štátnu podporu. Na Slovensku sa zriadili dva dištrikty – Východný a Západný. Generálne predsedníctvo zastupoval J. Janoška a Dr. M. Ivanka.

Zvolaná synoda v Trenčianskych Tepliciach (1921) potvrdila názov samostatnej evanjelickej cirkvi na „Cirkev evanjelická augšpurského vyznania na Slovensku“. Bola schválená cirkevná ústava a potvrdená štátnym zákonom č. 61/1922 Zb. (M. Klátik 2012).

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku potvrdila synodálno-presbyteriálny systém správy cirkvi a jej demokratický charakter. Existovala teda samostatne a slobodne. Prvé voľby cirkevných hodnostárov sa konali v roku 1922.

Za biskupa Východného dištriktu bol zvolený Jur Janoška, ktorý zastával aj funkciu generálneho biskupa a za biskupa Západného dištriktu bol zvolený Samuel Zoch.

3.5| ECAV po druhej svetovej vojne

Československo sa po druhej svetovej vojne vydalo na cestu budovania socializmu. Vzťahy štátu a cirkvi sa zmenili, aj keď štát deklaroval slobodu vyznania viery svojimi zákonmi a nariadeniami. V skutočnosti štát zasahoval do záležitostí cirkvi a snažil sa ju ovládať.

M. Klátik (2012) uvádza, že evanjelickí kňazi zorganizovali v Piešťanoch v septembri 1949 Všeobecnú vnútromisijnú a pastorálnu konferenciu, na ktorej prijali dokument pod názvom „Piešťanský manifest“, ktorým odmietali zákon o štátnej úhrade osobných a vecných potrieb cirkvi. Tento dokument mal za následok zákaz konania všeobecných vnútromisijných a pastorálnych konferencií. Prestala platiť cirkevná ústava, cirkev bola sledovaná štátnymi úradníkmi, do volieb duchovných na všetkých stupňoch zasahovali úrady vydávaním štátnych súhlasov. Štát dozeral na majetok cirkvi a zasahoval do územného členenia cirkvi. Cirkevná ústava s týmito obmedzeniami bola prijatá v roku 1951 a platila až do roku 1993. Okrem toho sa obmedzilo vydávanie cirkevných časopisov, bol zrušený Zväz evanjelickej mládeže a pod. Štátna bezpečnosť sledovala dianie v cirkvi a duchovní boli rozdelení do rôznych kategórií podľa toho, ako spolupracovali so štátnymi orgánmi.

Pod tlakom týchto udalostí sa duchovní dostávali do ťažkej situácie a aj v cirkvi začala rásť nedôvera a dochádzalo ku konfliktom. Mnohí farári sa stali „nepohodlnými“ a boli odstránení zo svojho miesta pôsobenia. Viacerí boli väznení a prenasledovaní. Rodinní príslušníci duchovných boli tiež pod dozorom, deti duchovných neboli prijímané na stredné a vysoké školy, ich manželky mohli zastávať väčšinou len robotnícke povolania.

Prebudenie v cirkvi nastalo v roku 1968. Ako uvádza D. Veselý (1994), 17. apríla 1968 sa na Čertovici konala porada, počas ktorej vznikla odborová skupina, ktorá 2. a 3. mája 1968 zvolala do Turčianskych Teplíc konferenciu, na ktorej vznikol spolok – Združenie evanjelických duchovných (ZED). Toto precitnutie však trvalo len chvíľu a v sedemdesiatych rokoch štát znovu držal nad cirkvou dozor. Až po páde komunizmu v novembri 1989 (po Nežnej revolúcii) sa vzťahy cirkvi a štátu upravili na základe demokratických princípov. Obnovil sa spolok Združenie evanjelických duchovných v Piešťanoch (február 1990), novelizovali sa zákony o slobode náboženskej viery a postavení cirkvi a náboženských spoločností.

V októbri 1990 sa generálnym biskupom stal Pavel Uhorskai a generálnym dozorcom Milan Beňo. V roku 1993 v Uhrovci novelizovali cirkevnú ústavu a bol vydaný nový Evanjelický spevník. Slobodne sa mohla rozvíjať práca s deťmi a mládežou, vnútromisijná činnosť, diakonia a podobne. Rástol aj počet teológov, ktorí sa pripravovali na duchovnú prácu v cirkvi. V školách sa začala slobodne vyučovať náboženská výchova, zriaďovali sa cirkevné školy, škôlky a gymnáziá.

3.6| Súčasnosť ECAV

Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku je spoločenstvo veriacich, ktorí uznávajú za prameň viery a pravidlo života Písmo sväté – Bibliu, vysvetľované v duchu evanjelických Symbolických kníh.

Je to spoločenstvo, v ktorom sa káže Božie slovo a prisluhujú sa sviatosti podľa príkazu Ježiša Krista. Evanjelická cirkev svoje úlohy a poslanie formuluje nasledovne:

- šíriť evanjelium Ježiša Krista, vyznávať a upevňovať vieru v Trojjediného Boha, svedčiť o ňom všetkým ľuďom;
- slúžiť svojim členom nielen Službami Božími, ale aj prisluhovaním sviatostí, náboženskou výchovou, poskytovaním duchovnej starostlivosti a materiálnej pomoci, viesť ľudí k vzájomnej úcte a tolerancii a k príkladnému kresťanskému i občianskemu životu;
- v spolupráci s inými kresťanskými cirkvami a spoločenstvami prispievať k rozširovaniu a upevňovaniu kresťanstva;
- usilovať sa o uplatňovanie lásky k blížnemu, šíriť myšlienky spravodlivosti a pokoja v spoločenskom živote.

Podľa názvu je možné charakterizovať Evanjelickú cirkev a. v. na Slovensku.

1. Evanjelická – už podľa tohto slova je zrejmé, že vychádza z evanjelia ako radostnej zvesti o spasení hriešnikov.
2. Cirkev – znamená, že aj evanjelici sa hlásia k pravej, neviditeľnej a všeobecnej Cirkvi, ktorej hlavou je jedine Kristus.
3. Augsburské vyznanie – je vyznaním, ktoré sa hlási k Lutherovej reformácii. Ide o vyznanie, ktoré bolo prečítané v Augsburgu v roku 1530 pred cisárom Karolom V.

ECAV patrí medzi členské cirkvi Ekumenickej rady cirkví, ktorá má osem členov. Patrí k spoluzakladateľom Svetového luteránskeho zväzu, členom Svetovej rady cirkví a k členom Konferencie európskych kresťanských cirkví (Evanjelická encyklopédia Slovenska).

ECAV združuje približne 350 duchovných a okolo 760 kostolov a modlitební. Organizačne sa skladá z cirkevných zborov (v roku 2001 ich bolo 328), ktoré sa spájajú do seniorátov (je ich 14) a senioráty do dištriktov (Východný dištrikt a Západný dištrikt).

Na vrchole tejto organizačnej štruktúry sa nachádza Generálna cirkev. Všetci predstavitelia cirkvi sú volení veriacimi priamou voľbou na určité obdobie podľa cirkevnej ústavy. Veriaci v cirkevných zboroch volia nielen svojich farárov a farárky, ale aj seniorov či biskupov. Títo predstavitelia tvoria tzv. „duchovný stav“. K duchovnému stavu volia veriaci aj predstaviteľov tzv. „laického stavu“, t. j. ľudí, ktorí nie sú ordinovaní, ale pochádzajú z radov aktívnych evanjelikov rôzneho občianskeho povolania, ktorí sú ochotní prijať toto poslanie a spolu s duchovným stavom tvoriť predsedníctvo cirkevných zborov, ale aj predsedníctvo seniorátov, dištriktov a predsedníctvo Generálnej cirkvi.

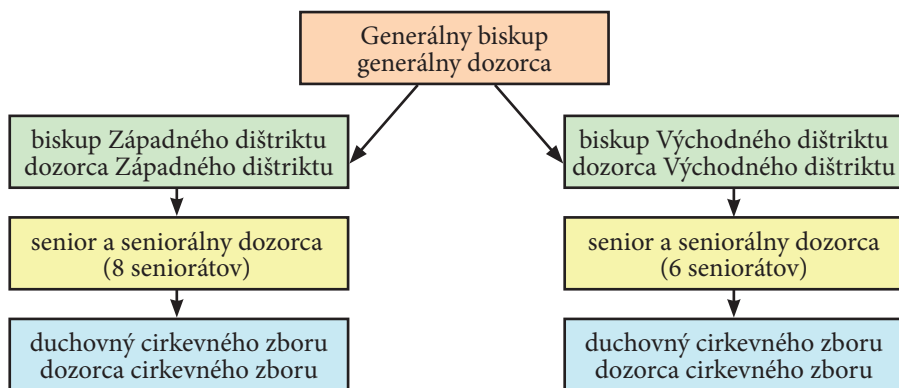

Schéma 1 Sídla biskupských úradov a predstavitelia predsedníctiev (2014)

Generálny biskupský úrad ECAV na Slovensku

- sídlo: Generálny biskupský úrad ECAV na Slovensku v Bratislave
- predsedníctvo ECAV na Slovensku: generálny biskup: PhDr. Mgr. Miloš Klátik, PhD.
- generálny dozorca: doc. MUDr. Imrich Lukáč, CSc.

Západný dištrikt ECAV na Slovensku

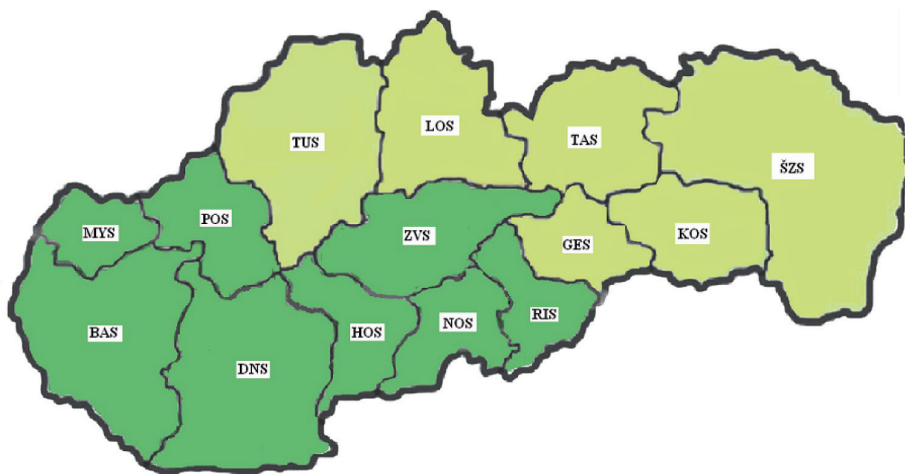
- sídlo: Biskupský úrad Západného dištriktu ECAV na Slovensku vo Zvolene
- predsedníctvo: dištriktuálny biskup ZD: Mgr. Milan Krivda
- dištriktuálny dozorca ZD: PaedDr. Vladimír Daniš

Východný dištrikt ECAV na Slovensku

- sídlo: Biskupský úrad Východného dištriktu ECAV na Slovensku v Prešove
- predsedníctvo: dištriktuálny biskup VD: Mgr. Slavomír Sabol
- dištriktuálny dozorca VD: Ing. Ján Brozman

Senioráty patriace do dištriktov

Západný dištrikt (zelená farba)	Východný dištrikt (žltá farba)
• Bratislavský seniorát (BAS) • Dunajsko-nitriansky seniorát (DNS) • Hontiansky seniorát (HOS) • Myjavský seniorát (MYS) • Novohradský seniorát (NOS) • Považský seniorát (POS) • Rimavský seniorát (RIS) • Zvolenský seniorát (ZVS)	• Gemerský seniorát (GES) • Košický seniorát (KOS) • Liptovsko-oravský seniorát (LOS) • Šarišsko-zemplínsky seniorát (ŠZS) • Tatranský seniorát (TAS) • Turčiansky seniorát (TUS)

3.7| Evanjelická diakonia

Slovo „diakonia“ je gréckeho pôvodu a znamená „kresťanská služba, sociálna starostlivosť o blížnych v núdzi“. Jej charakter súvisí s novozmluvným pochope-
ním diakona a jeho úloh v prvotnej cirkvi, ktorý slúži cirkevnému zboru, preukazuje službu lásky. V takomto biblickom kontexte poskytuje diakonia ľuďom nielen duchovnú, ale aj materiálnu pomoc v duchu kresťanskej lásky. Táto pomoc môže byť tak na úrovni cirkevného zboru (zborová diakonia), ako aj ústavná (rôzne sociálne zariadenia).

Diakonická činnosť sa prejavuje prostredníctvom návštev chorých, nevlád-
nych, starých a osamelých ľudí, návštev v nemocniciach, domovoch dôchod-
cov alebo v iných zariadeniach pre opustených a týraných, návštev v detských
domovoch, organizovania rôznych stretnutí v cirkevnom zbore a hľadania
materiálnej pomoci pre ľudí v núdzi alebo pri rôznych živelných pohromách.
Počiatky diakonie na území Slovenska siahajú do roku 1794, keď sa v brati-
slavskom cirkevnom zbore založil evanjelický sirotinec pre chlapcov a v roku
1806 aj pre dievčatá. Neskôr jeden z obyvateľov mesta venoval peniaze chu-
dobným chorým ľuďom a o niekoľko rokov neskôr zriadili v zbore aj izbu
pre choré slúžky. Táto „nemocnica“ sa postupne rozširovala a podnietila vy-
tvorenie zborovej diakonie, vznik povolania diakonís a vznik diakonického
materského domova. Činnosť domova sa rozrastala, vytvorili sa ďalšie stanice
po celej krajine a domov prevzal vedenie sirotincov, zriadil kníhkupectvo,
otvoril opatrovňu pre ženy (<http://www.diakonia.sk/historia>).

Neskôr sa stavali evanjelické nemocnice, starobince a sirotince aj na iných
miestach. Hlavné centrá diakonie boli v Bratislave, Starej Turej, Liptovskom
Mikuláši. V týchto zariadeniach pracovali ženy, tzv. diakonisy. Diakonisy
však pôsobili aj v iných mestách, napríklad v Modre, v Zvolene, na Myjave,
v Martine, v Prešove a v iných mestách. Okrem žien v diakonii pracovali aj
muži ako pomocníci farárov pri katechetickej činnosti (organisti, pracovníci
v sociálnej službe a pod.). Nástupom komunizmu bola táto činnosť pozasta-
vená, zariadenia patriace cirkvi boli zoštátnené.

Od roku 1991 bola diakonická práca znovu obnovená ako občianske združe-
nie. Ústredie evanjelickej diakonie sa nachádza v Bratislave. Je účelovou or-
ganizáciou ECAV, nadväzuje na činnosť bývalého Spolku slovenskej evanje-
lickej diakonie založeného v roku 1931 so sídlom v Liptovskom sv. Mikuláši.

Evanjeická diakonia sa v rámci svojej činnosti a pôsobnosti zaoberá sociálno-diakonickou prácou, humanitárnou a rozvojovou pomocou, zdravotníckou starostlivosťou, prevenciou pre rôzne sociálne skupiny a vzdelávaním v týchto oblastiach. Uvedené činnosti vykonávame buď priamo cez ústredie a strediská evanjelickej diakonie alebo v súčinnosti so zborovými diakoniami, príp. na báze spolupráce s pridruženými organizáciami.

Zariadenia patriace diakonii ECAV na Slovensku v rôznych mestách a cirkevných zboroch:

- špecializovaná internátna škola pre hluchoslepe deti v Červenci pod Dubníkom;
- domovy dôchodcov, denné stacionáre, zariadenia pre seniorov, penzióny;
- domovy detí, detské opatrovateľské centrá, tábory pre deti;
- útulky pre mladých dospelých;
- školiace stredisko;
- podpora zborovej diakonie v cirkevných zboroch.

Logom Evanjelickej diakonie je znak medzinárodnej vnútornej misie a diakonie (symbol koruny a kríža v bielom vyobrazení na modrom podklade).

3.8| Médiá v ECAV

Médiá, ktoré spolupracujú s ECAV majú rôzne formy a druhy. Ide o:

- ♦ **vydavateľstvá:** Tranoscius (Liptovský Mikuláš), Vivit (Kežmarok) a Polárka (Vavrišovo);
- ♦ **kníhkupectvá:** Tranoscius (Liptovský Mikuláš, Liptovský Hrádok, Dolný Kubín, Myjava), Reformata (Bratislava), Patmos (Prešov), Brána (Košice) a Jonatán (Bratislava);
- ♦ **časopisy:** Cestou svetla, Cirkevné listy, Diakonia, Dúha, Evanjelický posol spod Tatier, Evanjelický východ, Rozmer, Služba slova, Tvorba, Melanchton a iné;
- ♦ **verejnoprávne médiá:** Rozhlas a televízia Slovenska, kde má ECAV svoje oddelenie náboženskej publicistiky a odbor vlastnej tvorby;

- ♦ **inštitúcie spolupracujúce s ECAV:** Detská misia, Bratislavská tlačová misia, Ekumenická rada cirkví v SR, Ekumenická pastoračná služba v ozbrojených silách SR, Modlitebné spoločenstvo ECAV na Slovensku, Slovenská biblická spoločnosť, Spoločenstvo evanjelickej mládeže, Spolok Martina Rázusa, Združenie evanjelických kantorov, Slovenskí evanjelickí učitelia, Združenie evanjelických učiteľov, Spoločenstvo evanjelických žien a iné.

3.9| Kresťan v modernej a postmodernej dobe

Európa prežívala v posledných rokoch proces hlbokých, nielen hospodárskych, ale aj spoločenských a kultúrnych zmien. Po páde totalitného režimu sa krajiny otvárali západoeurópskej kultúre.

Medzi nové pojmy, ktoré sa v posledných rokoch používajú patrí aj pojem „postmodernizmus“. Aká je vlastne doba, v ktorej žijeme? Čo ju charakterizuje? Patrí do tejto doby vôbec cirkev ako celok, resp. stačí, keď v nej prežíva kresťan ako jednotlivec?

Slovník cudzích slov (2008) charakterizuje pojem postmodernizmus takto: „*Postmodernizmus – od 70. rokov 20. storočia, smer v umení, vede, filozofii a i. popierajúci univerzálny výklad sveta, vychádzajúci z konvenciami nezaťaženého poznania, z plurality videnia skutočnosti, mnohosti a súvzťažnosti rôznych kultúr, štýlov, žánrov a i.*“

Postmodernizmus sa ako pojem začal používať najskôr len príležitostne ako vyjadrenie umelcov, vedcov, filozofov, ktorí hovorili o kultúrnom a umeleckom dianí, o novej epoche. Neskôr sa tento pojem udomáčňoval v rôznych kultúrnych oblastiach: v umení, v literatúre, v architektúre, vo filozofii dejín, v teológii a podobne. V posledných rokoch dvadsiateho storočia sa už o ňom hovorí ako o postmodernom období, publikujú sa na túto tému knihy a štúdiá a spomína sa v spoločenských a kultúrnych prejavoch.

Medzi základné princípy postmodernizmu patrí odmietnutie racionalizmu, univerzalizmu a totalitarizmu.

- **Odmietnutie racionalizmu** – podľa zástancov postmodernizmu vedie vyzdvihovanie rozumu k nebezpečnej jednostrannosti. Kritizujú hlavne novoveký racionalizmus, poukazujú na jeho nedostatky (človek ovládne

prírodu a využije ju pre svoje potreby). Poukazujú na prírodné katastrofy, zbrojenie, vojnové konflikty a terorizmus, ktoré vedú k odcudzeniu a strachu. Postmodernisti hovoria o tom, že každý človek má právo na svoje vlastné myslenie, môže si vytvárať svoju subjektívnu pravdu o skutočnosti. Všetky tieto aspekty nás potom posúvajú do istej rôznorodosti a pluralizmu, človek sa zmieta v chaose a neistote.

- **Odmietnutie univerzalizmu** – postmodernisti tvrdia, že ak človek hľadá jednotný cieľ, je to jasný prameň spoločenskej krízy. Do tejto oblasti môžeme zahrnúť aj odmietanie celkovosti a cieľovosti – metapříbehy sú odmietané a „odhodené“ do minulosti. Podľa nich sa má človek ustavične pohybovať, čo vedie k neustálej zmene smeru pohybu. Dôležitá je prítomnosť, ktorú si treba naplno užiť, niet budúcnosti ani minulosti.

Postmodernizmus odmieta hierarchiu tradičných noriem, hodnôt a významov; núti človeka, aby si vytvoril svoju hierarchiu hodnôt, a tým ľudia strácajú schopnosť medzi sebou komunikovať. Človek sa cíti osamelý a hľadá odpovede na svoje existenciálne otázky. Toto odmietanie univerzalizmu vedie k rozkladu spoločenského života, viazne komunikácia medzi ľuďmi, ktorí si navzájom nerozumejú, čo následne vedie k degradácii osobnosti a jej osamelosti. Dôsledkom postmoderného myslenia je teda rozklad spoločenského života.

- **Odmietnutie totalitarizmu** – po skúsenostiach z minulosti postmodernisti odmietajú totalizmus a popularitu si získava pluralizmus, podľa ktorého má každý človek právo na svoj názor a konanie podľa svojich vlastných kritérií. Postmodernisti vyhlasujú, že proti totalite sa dá bojovať aj tak, že sa odmietne pravda ako norma a cieľ poznávania, odmietne sa dobro ako cieľ morálneho konania, odmietne sa krása ako vzor umeleckej tvorivosti, odmietne sa zmysel ako posledný cieľ ľudského života.

V tejto dobe zanikajú všetky totalizujúce projekty, celky a ideológie a s nimi aj inštitúcie a organizácie. Ide o budovanie spoločnosti, ktorá sa má stať slobodnou od hierarchických závislostí. Z tohto dôvodu má každý človek právo na vlastný názor a konanie podľa vlastných kritérií. V súčasnej dobe mnohí ľudia žijú tak, akoby bolo všetko dovolené. Prvky postmodernizmu sa začali objavovať vo filozofii, v kultúre, v ekonómii a sociológii. Postupne tento výraz preniká aj do teológie.

Postmodernizmus môžeme rozdeliť do troch období:

1. prvé obdobie – pojem sa používa ojedinele;
2. druhé obdobie – pojem má stupeň všeobecnosti a stabilizuje sa v umení, v literatúre, v architektúre, vo filozofii dejín, v teológii a pod.;
3. tretie obdobie – postmodernizmus sa stáva predmetom rozsiahlej diskusie vo viacerých oblastiach života spoločnosti.

Charakteristika postmoderného myslenia odmieta organizovať a kontrolovať poznávanie, odmieta sa držať starých ideálov (sloboda, solidarita, pravda, spravodlivosť), ktoré mali totalizujúci charakter.

V súčasnosti sa často stretávame aj s pojmom „sekularizácia“, ktorý Slovník cudzích slov (2008) vysvetľuje ako: „1. *zosvetštenie, zosvetšťovanie; proces vytlačania náboženského vplyvu z jednotlivých oblastí ľudskej činnosti; 2. prevod cirkevného majetku do svetkých rúk.*“

Človek sa viac ako predtým zaoberá otázkou: „Kto alebo čo je človek?“ Ľudia neustále hľadajú zmysel svojej existencie a zaoberajú sa otázkou bytia. Je vôbec možné nájsť správnu odpoveď na tieto otázky?

Doba, v ktorej žijeme, predstavuje rýchlu, dynamickú, neustále sa meniacu dobu, dobu informácií a médií. Viac ako predtým sa hovorí o vlastných názoroch, právach, komunikácii a pod. Každý chce byť „sám sebou“, chce mať „svoju pravdu“, chce žiť vo „svojom svete“, hovorí o „svojom svedomí“, má „svoje náboženstvo a boha“ a „svoje chápanie morálky“.

Človek sa oháňa toleranciou a právami, ktoré niekedy nie sú na osoh, ale práve naopak – spôsobujú chaos. Ak niekto nechce prijať cudzí názor, už sa pokladá za netolerantného, pretože každý môže mať svoj vlastný názor, ktorý máme rešpektovať. Pritom je zrejmé, že keď má každý svoju pravdu, tak jedna pravda reálne neexistuje.

Kresťanstvo má zrozumiteľnú a jasnú odpoveď na otázky týkajúce sa človeka a zmyslu jeho existencie. Pravda o človeku, jeho pôvode a o zmysle jeho existencie je zaznamenaná v Biblii.

Človek má vymedzené aj pravidlá života. V súčasnosti sa cirkvi často vyčíta, že je nemoderná, „nekráča s dobou“ a trvá len na svojich starých tvrdeniach. Kto by chcel žiť v spoločenstve s Bohom, ktorý mení svoje pravidlá, Jeho nariadenia nie sú platné a nemožno sa na ne spoľahnúť?

Na jednej strane sa človek oháňa spravodlivosťou a toleranciou, na druhej strane zabíja tých, ktorí sa nedokážu brániť (interupcie). Práva jedného človeka zasahujú do práv druhého človeka a ničia ho. Práve autorita Božieho slova poskytuje človeku jedinu pravdu o ňom samom a svoje pravidlá nikdy nemení. Všetko stojí na Božích pravdách a Božích zaslúbeniach.

To, že je človek výnimočný, vieme už z prvých kapitol Biblie. Človek dostal od Boha úlohu starať sa o stvorenstvo, ale predovšetkým udržiavať svoj vzťah s Bohom. Človek stvorený na Boží obraz má príležitosť byť slobodnou a rozumnou, Bohom stvorenou a milovanou bytosťou. Biblia vníma človeka ako bytosť, ktorá má svoju telesnú aj duchovnú stránku, ktoré tvoria jednotu a prejavujú sa vo všetkom, čo človek koná.

V súčasnosti sa stretávame s názormi, ktoré J. Skroblik (2004) charakterizuje ako moderné neduhy. Je to:

- úbytok zmyslu pre duchovné hodnoty (Ježiš – áno, cirkev – nie a pod.);
- predstava samovykúpenia (zánik bolestnej existencie alebo mylná cesta);
- podliehanie verejnej mienky, ktorá zamietá duchovné hodnoty (strach byť iný);
- praktický materializmus – obhajoba duchovného úpadku.

Postmoderná doba sa vyznačuje nedostatkom životnej orientácie a zmyslu života. Človek je vystavovaný mnohým vplyvom konzumného života, rasovej neznašanlivosti, terorizmu, moderným komunikačným prostriedkom a pod.

Podľa D. Hanesovej sa duchovná atmosféra v súčasných európskych krajinách vyznačuje predovšetkým:

- **svetonázorovou pluralitou** – uznáva sa viacero nekresťanských ideológií a náboženstiev, ktoré formujú osobnosť jej myslenie a cítenie v krajinách, ktoré sa považujú za kresťanské;
- **sekularizáciou** – verejná morálka nie je totožná s kresťanskou morálkou, náboženstvo sa pokladá za súkromnú záležitosť každého človeka a vo verejnom a hospodárskom živote sa náboženstvo takmer vôbec neuplatňuje;
- **príklonom ľudí k astrológii, mágii, ľudovému liečiteľstvu a poverám.**

Náboženská sloboda po očakávanej Nežnej revolúcii bola pre nás veľkým darom. Budovali sa školy, diakonia, cirkevné zbory a ďalšie cirkevné inštitúcie.

Ľudia v prvých rokoch po revolúcii začali navštevovať spoločnosť, v ktorom chýbali ľudia, ktorí by boli pripravení odborne pracovať v školách, médiách, sociálnych zariadeniach, politike a pod. Tento nedostatok pretrváva dodnes, aj keď existuje možnosť ich slobodnej prípravy.

Novým problémom sa stal materializmus, ktorý nastúpil aj u kresťanov a duchovných. Zároveň sa podhodnocovala práca duchovných, diakonov a ďalších.

Podľa sčítania obyvateľstva sa ku kresťanstvu u nás hlási väčšina obyvateľstva, ale tento fakt sa v reálnom živote neodzrkadľuje. Ide predovšetkým o formálne náboženstvo a príslušnosť k cirkvi, nie o aktívne kresťanstvo.

Záver

Popularita a naplnenosť evanjelických škôl v súčasnosti svedčí o tom, že tieto školy vynikajú svojou kvalitou nielen vo vzdelávaní, ale aj vo výchove. Absolventi týchto škôl sa umiestňujú na prestížnych vysokých školách nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Vo viacerých evanjelických školách sa vyučuje bilingválne (anglicky alebo nemecky), čo umožňuje škole získavať popularitu predovšetkým u žiakov i rodičov.

Ak chce mať škola kvalitných žiakov, musí mať aj kvalitných pedagógov. Aj keď ide o cirkevnú evanjelickú školu, pedagógovia nemusia byť príslušníkmi tejto cirkvi. Pre pedagóga, ktorý pôsobí na škole, ktorej zriaďovateľom je cirkev, je dôležité ovládať základné učenie danej cirkvi, náboženskú terminológiu, učenie cirkvi a jej históriu. Každý deň sa stretáva s prejavmi aktívneho kresťanského života, napríklad s modlitbou, čítaním z Biblie, službami Božími a podobne. Mnohí žiaci majú otázky, na ktoré by mal byť učiteľ pripravený odpovedať.

Nielen od žiakov, ale aj od pedagógov sa očakáva preferovanie kresťanských hodnôt, eticko-morálnych postojov, ktoré sa budú prejavovať nielen v škole (na pracovisku), ale aj v ich reálnom živote. Dôležitou súčasťou cirkevných škôl nie je len prepojenie školy s rodinným prostredím, ale aj prepojenie školy s rodinou a cirkevným zborom.

Misijný príkaz z Evanjelia podľa Matúša (28. kapitola, 19. a 20. verš): „*Choďte teda, čiňte mi učeníkmi všetky národy, krstiac ich v meno Otca i Syna i Ducha Svätého a učiac ich zachovávať všetko, čokoľvek som vám prikázal*“ je dôležitým poslanstvom, ktoré sa neuplatňuje iba na pôde cirkevných zborov, ale má svoje miesto aj v evanjelických školách. Škola sa tak stáva miestom, na ktorom nezískavajú žiaci získavajú len vedomosti, ale učia sa svoj život stavať na pevných základoch kresťanskej viery v Ježiša Krista a Písme svätom.

Zoznam bibliografických odkazov

Anonym, 1992. *Symbolické knihy Evanjelickej cirkvi a. v. Slovensku*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 80-7140-002-5.

Anonym, 2010. *Zbierka cirkevnoprávných predpisov Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku* [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: http://www.ecav.sk/files/user/zbcpp_2-2010.pdf

Anonym, 1997. *Písmo sväté*. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť. ISBN 80-85486-23-7.

ÁBEL, F., 2009. *Úvod do Novej zmluvy*. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 9788022327190

Anonym, 1979. *Biblia. Písmo Sväté Starej a Novej zmluvy*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 0-564 03222 0.

DOUGLAS, J. D. a kol., 1996. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů. ISBN 80-85495-65-1.

FEE, GORDON, D. a D. STUART, 1999. *Jak číst Bibli s porozuměním*. Praha: Návrat domů. ISBN 80-85495-66-X.

HAJDUK, A., 2010. *Leonard Stöckel. Život a dielo*. Bardejov: Cirkevný zbor ECAV na Slovensku. ISBN 978-80-970523-3-1.

HANESOVÁ, D. *Aktuálny stav náboženskej výchovy ako alternatívy etickej výchovy* [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://pdf.truni.sk/e-skripta/evsuv/sekcia2/Hanesova.pdf>

HVOŽĎARA, M., 1997. *Verím a sľubujem*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 80-7140-162-5.

JURINA, J., 2007. *Stručný prehľad dejín filozofie – súčasnosť* [online]. Ružomberok: Katolícka univerzita [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: prednaskyku.sitel1.com/.../hist_ria_-_s__asnos_.doc

KLÁTIK, M., 2011. *Cestou viery*, Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 978-80-7140-377-7.

KRAUS, J., 2008. *Slovník cudzích slov*. Bratislava: Mladé letá. ISBN 978-80-10-01425-5.

KREMPASKÝ, J., 2006. *Veda verzus viera?* [online]. Bratislava: Slovenská akadémia vied [cit. 2014-02-16]. ISBN 80-224-0896-4. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/~repko/krempasky.htm>

PETRÍK, B. a kol., 2001. *Evanjelická encyklopédia*. Bratislava: GBÚ ECAV. ISBN 80-968671-4-8.

SKROBLÍK, J., 2004. *Přehled křesťanské etiky*. Praha: Karolinum. ISBN 9788071843573.

Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň ZŠ v Slovenskej republike ISCED1 – primárne vzdelávanie [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/isced1_spu_uprava.pdf

Štátny vzdelávací program pre 2. stupeň ZŠ v Slovenskej republike ISCED2 – nižšie sekundárne vzdelávanie [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/isced2_spu_uprava.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnáziá v Slovenskej republike ISCED3A – vyššie sekundárne vzdelávanie [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/gymnazia/isced3_spu_uprava.pdf

VESELÝ, D., 1994. *Dejiny kresťanstva na Slovensku*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 80-7140-040-8.

VESELÝ, D., 1991. *Martin Luther reformátor*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius. ISBN 80-7140-001-7.

VESELÝ, D., 1999. *Všeobecné cirkevné dejiny. Novovek 1500 – 2000* [online]. Bratislava: EBF [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: http://media1.webgarden.name/files/media1:50f8552084814.pdf.upl/VCD_novovek_Vesely.pdf

PRÍLOHA A

Delenie kníh Biblie (podľa evanjelického prekladu)

B I B L I A

STARÁ ZMLUVA

	Názov knihy a jej skratka
Historické knihy	1. kniha Mojžišova – 1M 2. kniha Mojžišova – 2M 3. kniha Mojžišova – 3M 4. kniha Mojžišova – 4M 5. kniha Mojžišova – 5M Kniha Józuova – Joz Sudcovia – Sud Rút – Rut 1. kniha Samuelova – 1S 2. kniha Samuelova – 2S 1. kniha kráľov – 1Kr 2. kniha kráľov – 2Kr 1. kniha kronická – 1Kron 2. kniha kronická – 2Kron Ezdráš – Ezd Nehemiáš – Neh Ester – Est
Vyučujúce knihy	Kniha Jóbova – Job Žalmy – Ž Príslovia – Pr Kazateľ – Kaz Velpieseň – Velp
Prorocké knihy	Malachiáš – Mal Zachariáš – Zach Aggeus – Ag Sofoniáš – Sof Abakuk – Ab Náhum – Nah Micheáš – Mich Jonáš – Jon Abdiáš – Abd Ámos – Am Joel – Joel Ozeáš – Oz Daniel – Dan Ezechiel – Ez Žalospevy – Žalosp Jeremiáš – Jer Izaiáš – Iz

NOVÁ ZMLUVA

	Názov knihy a jej skratka
Historické knihy	Skutky svätých apoštolov Evanjelium podľa Jána – J Evanjelium podľa Lukáša – Lk Evanjelium podľa Marka – MK Evanjelium podľa Matúša – Mt
Vyučujúce knihy	List apoštola Pavla Rímskym – R 1. list apoštola Pavla Korinským – 1K 2. list apoštola Pavla Korinským – 2K List apoštola Pavla Galatským – G List apoštola Pavla Efezkým – Ef List apoštola Pavla Filipským – F List apoštola Pavla Kolosenským – Kol 1. list apoštola Pavla Tesalonickým – 1Tes 2. list apoštola Pavla Tesalonickým – 2Tes 1. list apoštola Pavla Timoteovi – 1Tim 2. list apoštola Pavla Timoteovi – 2Tim List apoštola Pavla Títovi – Tit List apoštola Pavla Filemonovi – Filem List Židom – Žid List Jakuba – Jk 1. list apoštola Petra – 1Pt 2. list apoštola Petra – 2Pt 1. list Jánov – 1J 2. list Jánov – 2J 3. list Jánov – 3J List Júdov – Jud
Prorocká kniha	Zjavenie Jána – Zjav

PRÍLOHA B

Najvýznamnejšie osobnosti ECAV

Niektoré z najvýznamnejších osobností ECAV (Evanjelická encyklopédia Slovenska)

Leonard Stöckel (1510 – 1560) – rektor, spoluzostavovateľ Prešovských článkov a zákonov bardejovskej školy.

Juraj Thurzo (1567 – 1616) – gróf, oravský župan, kráľovský radca, palatín; hlavný predstaviteľ evanjelickej cirkvi v Uhorsku; zakladateľ gymnázia; zvolal Žilinskú synodu; podporoval chudobných kňazov, siroty a vdovy, študentov teológie.

Eliáš Láni (1570 – 1618) – superintendent; presadil prijatie „Formuly svornosti“; iniciátor Žilinskej synody; autor duchovnej poézie a duchovných piesní.

Juraj Tranovský (1592 – 1637) – učiteľ, rektor, farár, náboženský spisovateľ a autor duchovných piesní, prekladateľ.

Daniel Krman ml. (1663 – 1740) – superintendent, kazateľ, prekladateľ Biblie.

Matej Bel (1684 – 1749) – polyhistor, prekladateľ, senior, rektor bystrického gymnázia.

Pavol Jozeffy (1775 – 1848) – superintendent, senior, iniciátor Zpěvníka evanjelického; bojoval proti maďarizácii.

Ján Kollár (1793 – 1852) – kazateľ, básnik, jazykovedec.

Samuel Jurkovič (1796 – 1873) – učiteľ, zakladateľ 1. úverového družstva.

Karol Kuzmány (1806 – 1866) – profesor, zakladateľ gymnázia v Martine; patentálny superintendent; autor mnohých duchovných piesní; podpredseda Matice slovenskej.

Michal Miloslav Hodža (1811 – 1870) – redaktor Zpěvníka evanjelického, autor piesní, jazykovedec, politik, predseda spolku Tatrín; vystupoval proti maďarizácii.

Samo Chalupka (1812 – 1883) – básnik, autor duchovných piesní.

Jozef Miloslav Hurban (1817 – 1888) – superintendent, senior, farár, obranca národných práv, vydavateľ, spisovateľ, vodca slovenského povstania, predseda SNR.

Andrej Braxatoris-Sládkovič (1820 – 1872) – básnik, zvolenský konsenior, autor duchovných piesní a modlitieb.

Štefan Marko Daxner (1822 – 1892) – advokát, politik, bol prítomný pri založení prvého slovenského gymnázia v Revúcej; bránil evanjelické zbory a zriaďoval sirotince.

Pavol Országh Hviezdoslav (1849 – 1921) – advokát, básnik; poslovenčil evanjelickú hymnu „Hrad prepevný“.

Jur Janoška (1856 – 1930) – generálny biskup, biskup VD; založil časopis Cirkevné listy; založil a viedol spolok Transcius.

Viliam Figuš – Bystrý (1875 – 1937) – hudobný skladateľ, učiteľ na ev. školách, organista.

Dušan Fajnor (1876 – 1933) – generálny biskup, biskup ZD, senior, právnik, filozof, redaktor.

Vladimír Pavol Čobrda (1880 – 1969) – generálny biskup; redigoval časopisy, podpredseda spolku Transcius, prekladateľ.

Samuel Zoch (1882 – 1928) – biskup ZD, organizátor Zväzu ev. mládeže, vydavateľ, autor textu Martinskej deklarácie, farár; zaslúžil sa o založenie Teologickej vysokej školy.

Fedor Fridrich Ruppeldt (1886 – 1979) – biskup ZD, tajomník ev. cirkvi, signatár „Martinskej deklarácie“, redigoval ev. spevníky, hymnológ, básnik, prekladateľ.

Samuel Štefan Osuský (1888 – 1975) – profesor a dekan Teologickej fakulty v Bratislave, generálny biskup, biskup ZD, predseda Zväzu evanjelickej mládeže, redaktor, filozof a psychológ.

Martin Rázus (1888 – 1937) – básnik, spisovateľ, politik.

Emil Boleslav Lukáč (1900 – 1979) – tajomník evanjelickej generálnej cirkvi, básnik, redaktor, prekladateľ, poslanec Národného zhromaždenia a Slovenského snemu.

Ján Michalko (1912 – 1990) – generálny biskup, profesor, docent, dekan EBF UK, autor viacerých teologických diel, prekladateľ.

Rudolf Košťál (1913 – 1991) – biskup ZD, senior, spoluredaktor a šéfredaktor časopisov, zakladateľ a predseda Slovenskej ekumenickej biblickej spoločnosti, prekladateľ.

Darina Bancíková (1922 – 1999) – prvá ordinovaná žena na Slovensku.

Karol Gábris (1919 – 1998) – profesor, dekan EBF UK, senior; podieľal sa na prekladoch ekumenickej Biblie.

